

MANNER-SUOMEN ESR-OHJELMA 2007–2013

Etelä-Suomen alueellinen osio ja yleiskuvaus valtakunnallisesta osiosta Tiivistelmä

ESR -STRATEGIA 2007–2013

Suomen rakennerahastostrategia luo viitekehyksen Suomessa toteutettavalle rakennerahastopolitiikalle vuosina 2007–2013. Strategialla tuetaan toimia, joilla voidaan osaltaan vastata kansalliseen ja kansainväliseen kilpailuun, ennakoimaan ja reagoimaan joustavasti maailmantalouden muutoksiin, luomaan houkuttelevia yritys-, osaamis-, työ- ja asuinympäristöjä sekä edistämään alueiden välisten kehittyneisyyserojen tasoittamista. Strategiassa otetaan huomioon alueelliset erityispiirteet. Strategian tavoitteisiin pyritään kohdentamalla rakennerahastovarot ja niitä vastaavat kansalliset (valtio, kunnat, yksityinen) vastinrahat neljälle toisiaan täydentävälle painopistealueelle, jotka ovat:

- Yritystoiminnan edistäminen
- Innovaatiotoiminnan ja verkottumisen edistäminen sekä osaamisrakenteiden vahvistaminen
- Osaaminen, työvoima, työllisyys ja yrittäjyys
- Alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön parantaminen

ESR:n strategiset painopisteet

ESR-ohjelman valmistelussa on kiinnitetty huomio niihin työmarkkinoiden ja työelämän tärkeimpiin ongelmiin ja haasteisiin, joihin erityisesti ESR-toimin halutaan vaikuttaa ja linjattu seuraavat ESR-toiminnan suuntaamisen näkökulmasta keskeisimmät lähtökohdat:

- väestön ikärakenteen muutos; työvoima ikääntyy ja ikäluokat pienenevät
- rakennetyöttömyyden alentaminen ja syrjäytymisen ehkäisy
- osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen
- työelämän kehittäminen ja sosiaalisen innovaatiotoiminnan lisääminen
- pk-yritysten ja muiden työorganisaatioiden sekä henkilöstön sopeutumiskyvyn vahvistaminen
- yrittäjyyden lisääminen ja pk-yritystoiminnan vahvistaminen
- alueiden kilpailukyvyn vahvistaminen

Tehdyn analyysin pohjalta valittiin seuraavat *neljä ESR:n strategista painopistettä* Suomen ja toimintaympäristössä korostuvan tulevan kehityksen näkökulmasta tärkeimmiksi.

ESR-strategian mukaiset painopisteet ovat:

ESR-painopiste 1: *Työorganisaatioiden, työssä olevan työvoiman ja yritysten kehittäminen sekä yrittäjyyden lisääminen*

- kehitetään valmiuksia reagoida erilaisiin rakennemuutostilanteisiin suuntaamalla toimenpiteitä sellaisille toimialoille ja henkilöstöryhmille, joissa muutosten aiheuttama kehittämistarve on suurin. Myös yrittäjyyttä edistetään. Työorganisaatioiden toimintatapoja kehitetään tuottavuuden parantamiseksi ja innovaatioiden edistämiseksi.

ESR-painopiste 2: *Työllistymisen ja työmarkkinoilla pysymisen edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen*

- helpotetaan työvoiman saatavuusongelmaa, edistetään nuorten työllistymistä ja ehkäistään syrjäytymistä edistämällä kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ryhmien työllistyvyyttä. Keskeisenä haasteena on korkean rakennetyöttömyyden purku ja ikääntymiseen varautuminen. Työmahdollisuuksia lisätään ja erityisesti kolmannen sektorin roolia uudenlaisten työpaikkojen luomisessa vahvistetaan.

ESR-painopiste 3: *Työmarkkinoiden toimintaa edistävien osaamis- ja palvelujärjestelmien kehittäminen*

- tuetaan edellä kuvattujen tavoitteiden saavuttamista kehittämällä uusia toimintamalleja ja palveluja työllistyvyyden ja tuottavuuden parantamiseksi ja työvoiman kysyntään vastaamiseksi.

ESR-painopiste 4: *Jäsenvaltioiden ja alueiden välinen yhteistyö ESR-toiminnassa*

- aktiiviset maahanmuuttopoliittiset toimet työvoiman saatavuutta helpottamaan, jäsenvaltioiden välinen yhteistyö ja kokemusten vaihto sekä toimintatapojen etsiminen ja kehittäminen kansallisten politiikkojen hyödynnettäväksi.

ESR-asetuksen mukaan yleisinä periaatteina korostetaan tasa-arvoa, sosiaalisia innovaatioita, kumppanuutta sekä kestävää kehitys.

Ohjelman laatimisen taustaksi laadittiin SWOT-analyysi, jossa kuvataan työllisyyteen ja inhimillisiin voimavaroihin liittyvät toimintaympäristön vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat (liitteenä 1).

Määrälliset tavoitteet

Ohjelmakauden tavoitteena on, että ESR-toimenpitein voidaan vaikuttaa arviolta noin 450 000 henkilön työllistyvyyden ja osaamisen paranemiseen. Uusia työpaikkoja on ESR-toimien vaikutuksella tavoitteena luoda arviolta 12 000 ja uusia yrityksiä 7 000. Kaudelle asetettavia tavoitteita tullaan tarkentamaan siinä vaiheessa, kun ohjelman rahoituksen jakaantumisesta eri toimintoihin on päätetty. Yksityiskohtaisemmista tavoitteista tullaan päättämään seurantakomiteassa.

ESR-OHJELMAN RAKENNE JA RAHOITUS

Rakenerahastokaudella 2007–2013 koko Suomi kuuluu EU:n alueellinen kilpailukyky- ja työllisyystavoitteen piiriin. Manner-Suomen ESR-toimenpideohjelma on valtakunnallinen ja kattaa koko maan. ESR-toimenpideohjelma jakaantuu valtakunnalliseen osioon ja alueelliseen osioon.

ESR-toimenpideohjelmassa on neljä toimintalinjaa. Lisäksi on laadittu teknisen avun toimintalinja. Toimintalinjat pohjautuvat Suomen rakenerahastostrategiaan 2007–2013 ja ESR-strategiaan ja niitä toteutetaan sekä valtakunnallisessa osiossa että alueellisissa osioissa. Toimintalinjat ovat seuraavat:

Toimintalinja 1: Työorganisaatioiden, työssä olevan työvoiman ja yritysten kehittäminen sekä yrittäjyyden lisääminen

Toimintalinja 2:	Työllistymisen ja työmarkkinoilla pysymisen edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen
Toimintalinja 3:	Työmarkkinoiden toimintaa edistävien osaamis-, innovaatio- ja palvelujärjestelmien kehittäminen
Toimintalinja 4:	Jäsenvaltioiden ja alueiden välinen yhteistyö ESR-toiminnassa
Toimintalinja 5:	Tekninen tuki

Manner-Suomen ESR-ohjelma kattaa rakennerahastokaudella 2007–2013 koko maan. Ahvenanmaa laatii oman ESR-ohjelmansa itsehallintolain perusteella. Ohjelma jakaantuu rakenteellisesti kahteen osaan: valtakunnalliseen osioon ja alueelliseen osioon. Alueellista osiota toteutetaan NUTS II – tason suuralueilla (Etelä-Suomi, Länsi-Suomi, Itä-Suomi ja Pohjois-Suomi). Itä-Suomella on uudella kaudella 2007–2013 entisenä tavoite 1-alueena erityinen asema (ns. siirtymäkauden alue) ja oma rahoituskehys, jonka toteutumista seurataan.

Ohjelman ESR-rahoituskehys on 615,4 milj. €. Lisäksi kansallista julkista rahoitusta ohjelman toteuttamiseksi on varattu 798,7 milj. €. ESR-ohjelman valtakunnallisen osion sisällä rahoitusta on keskitetty kansallista politiikkaa täydentäviin laajoihin valtakunnallisiin kehittämisohjelmiin. EU:lta tulevaa ESR-rahoitusta on osioon varattu 217,8 milj. euroa ja kansallista julkista rahoitusta 326,7 milj. euroa. ESR-ohjelman alueosiot perustuvat ESR:n strategisiin painopisteisiin sekä alueiden kehittämistarpeisiin ja ne on laadittu suuraluekohtaisesti (NUTS II). EU:lta tulevaa ESR-rahoitusta on osioon varattu Itä-Suomen ulkopuolisille alueille yhteensä 217,8 milj. euroa ja lisäksi kansallista julkista rahoitusta 292,2 milj. euroa. Etelä-Suomen osuus on yhteensä 173 milj. euroa.

Manner-Suomen ESR-ohjelman indikatiivinen rahoitus 2007–2013, milj. €

	ESR	Kansallinen julkinen	Yhteensä
Valtakunnallinen osio	217,8	326,7	544,5
Alueosiot	217,8	292,2	510,0
<i>-joista Etelä-Suomi</i>	<i>69,2</i>	<i>103,8</i>	<i>173,0</i>
Itä-Suomi	179,8	179,8	359,6
Yhteensä	615,4	798,7	1 414,1

ESR-ohjelman rahoitukseen osallistuvat sosiaalirahaston ohella valtio, kunnat sekä yksityinen sektori. Ohjelman EU:lta tuleva ESR-rahoitus on yhteensä 615,4 miljoonaa euroa. Kansallista julkista rahoitusta on ohjelmaan varattu 798,7 milj. euroa.

Valtakunnallinen osio

Laajat teemakokonaisuudet toteutetaan valtakunnallisina kehittämisohjelmina, joista päätökset tehdään kansallisesti. Valtakunnallinen kehittämisohjelma on selkeästi kansallisista tavoitteista lähtevä kokonaisuus, joka toteutetaan alueilla ESR-projekteina. Ohjelman valtakunnallisesta osuudesta voidaan rahoittaa itse hanketoimintaa ja valtakunnallista projekti- ja koordinoititukea. Lisäksi alueet voivat täydentää ja liittyä valtakunnalliseen kehittämisohjelmaan omien alueellisten rahoitusosuksiensa puitteissa.

Valtakunnalliset kehittämisohjelmat määritellään toimintalinjoittain ja ne ovat yleensä hallinnonalakohtaisia. Myös poikkihallinnollisia kehittämisohjelmia on mahdollista toteuttaa, jolloin eri hallinnonalat osallistuvat valtakunnalliseen kehittämisohjelmaan oman rahoituskehyksensä puitteissa. Poikkihallinnollisilla kehittämisohjelmilla on aina eri hallinnonalojen edustajista muodostuva ohjausryhmä.

Olennainen muutos edellisten ohjelmakausien käytäntöihin verrattuna on teemakohtainen valtakunnallinen koordinaatio. Valtakunnallisen keskittämisen ja koordinoinnin vuoksi projektien on mahdollista entistä paremmin keskittyä sisällöllisen toiminnan kehittämiseen. Myös pienten toimijoiden mukaantuloa ESR-rahoituksen piiriin voidaan näin rohkaista ja tukea.

Alueellinen osio

Alueosioiden projektit perustuvat ensisijaisesti alueiden toimintaympäristöstä nouseviin kehittämistarpeisiin ja noudattavat valtakunnallisen ESR-ohjelman toimintalinjarakennetta.

Alueosioiden hallinnoinnissa on keskeistä maakunnan yhteistyöryhmien yhteen sovittava ja koordinoiva rooli aluetasolla. Alueellisessa osiossa on mukana myös ns. kaupunkiulottuvuus, jolla tuetaan suurkaupunkien paikallista aloitteellisuutta ja syrjäytymisen ehkäisyä. Erityisesti näkökulma on esillä Etelä- ja Länsi-Suomen suuralueosioiden toimenpideosuudessa. Itä- ja Pohjois-Suomessa kaupunkiulottuvuus on toimintalinjoihin sisäänrakennettuna.

Valtakunnallisen osion ja alueellisen osion täydentävyys

ESR-ohjelman rakenteellisten ratkaisujen johdosta tarvitaan koordinaatiota valtakunnallisen osion ja alueosioiden välillä. Työministeriö vastaa ESR-ohjelman hallintoviranomaisena ja todentavana viranomaisena yleisasetuksessa määriteltyjen tehtävien. Kansallisen rakennerahastostrategian ja ESR – strategian sisällölliset linjaukset sitovat sekä valtakunnallisen osion että alueosioiden toimintaa ja edellyttävät valtakunnallisen osion ja alueosioiden yhteensovitusta niin, että eri osioiden toiminta täydentää ja tukee toisiaan.

Toimintalinjojen rahoituksen painotukset valtakunnallisessa osiossa ja alueosioissa eivät ole yhtenäiset. Eri osioilla (valtakunnallinen osio, suuraluekohtaiset osiot) on omat toimintalinjaprofiilinsa. Ohjelmataason rahoituksen koordinoimiseksi noudatetaan Manner-Suomen ESR-ohjelman kokonaisrahoituksen jakaumaa toimintalinjoittain.

Ohjelman valmistelussa on lähdetty strategisten painopisteiden ja toimintalinjojen sisältöjen keskittämistä. Toinen peruste keskittämiseksi on toimintatapoihin liittyvä keskittäminen, jolloin tarkoituksena on arvioida, minkä tyyppiset toimet soveltuvat erityisen hyvin ESR-ohjelman kautta toteutettavaksi. Seuraavilla ESR:n toimintatapoihin liittyvillä näkökohdilla ja piirteillä voidaan tehostaa toiminnan vaikuttavuutta ja arvioida toimintamallien lisäarvoa:

- projektimainen toimintamalli, pitkäkestoiset toimet
- verkostomaisuus, projektien yhteistyö, klusterit, yhteiset tukitoimet
- toimenpiteiden ja palveluiden räätälöinti kysyntää vastaavasti
- kumppanuus ja yhteistyö (paikallinen, alueellinen, 3. sektori)
- julkinen/yksityinen - kumppanuus
- eri viranomaisten yhteistyö - poikkihallinnollisuus (temaattinen voimavarojen yhdistäminen)
- sosiaaliset innovaatiot
- hyvien käytäntöjen toteuttaminen, levittäminen ja juurruttaminen
- välittäjäorganisaatiot pienten toimijoiden valtakunnallisina tukirakenteina
- kansainvälisyys ja kansainvälistyminen
- sukupuolten välinen tasa-arvo

ESR-TOIMINTAA OHJAAVAT YHTEISET PERIAATTEET

ESR-toimintaa ohjaavia yhteisiä periaatteita voidaan pitää eräänlaisina ESR-toiminnan arvoina ohjelmakaudella 2007–2013. Ne tulisi ottaa huomioon käytännön toimeenpanossa kaikkiin toimintalinjoihin liittyvinä kysymyksinä. Näitä tasa-arvoa, sosiaaliset innovaatiot, kumppanuus, pienten toimijoiden aseman turvaaminen ja kestävä kehitys.

Tasa-arvon edistäminen ohjelman toimeenpanossa

- Tavoitteet asetetaan ja toimenpiteet suunnitellaan siten, että hanke edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa.

Kumppanuus ja pienet toimijat

- tavoitteena edistää kansallisen, alueellisen ja paikallisen tason kumppanuutta ja rohkaista sekä työmarkkinaosapuolia että kansalaisjärjestöjä osallistumaan toimintaan eri tasoilla
- onnistunut toteutus edellyttää, että kaikki ongelman ratkaisun kannalta relevantit tahot ovat kumppanuudessa mukana, ovat sitoutuneita yhteistyöhön, pitävät sitä oman työnsä kannalta tärkeänä, kumppaneiden tehtävät ja vastuut on määritelty ja tavoitteista, päätöksenteosta ja toimintatavoista on yhteisesti sovittu

Sosiaaliset innovaatiot

Sosiaaliset innovaatiot syntyvät, kun kokemukset ja tietotaito muuntuu uudennaisiksi hyvinvointia luoviksi teknologioiksi, tuotteiksi ja palveluiksi tai työn organisointitavoiksi, jotka ovat toistettavissa ja monistettavissa. Sosiaalisen innovaation synnyn lähtökohtana on usein haaste ratkaista teknologiaan, kaupallistamiseen, organisaatioiden toimintaan tai sosiaalisiin käytäntöihin liittyviä ongelmia. ESR-ohjelman kaikissa toimintalinjoissa ja hankkeissa otetaan sosiaalisen innovaation edistämisen näkökulma huomioon mm. työelämän kehittämisen, elinikäisen oppimisen, ja monikulttuurisuuden kannalta. Se, miten ja millaisia sosiaalisia innovaatioita syntyy, riippuu viime kädessä siitä, miten uudistus-, yhteistyö- ja oppimishaluisia yhteisöt ovat ja minkälaisia vuorovaikutus- ja oppimisprosesseja eri yhteisöillä on.

Kestävä kehitys

Kestävän kehityksen periaatetta tuetaan vahvistamalla erityisesti sen sosiaalista ulottuvuutta. Keskeisiä haasteita ovat tasapainon löytäminen yksilön ja yhteiskunnan vastuun välillä, työelämän sekä perheen ja vapaa-ajan tarpeiden yhteensovittaminen, eri sukupolvien yhteenkuuluvuus, syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden edistäminen, ihmisten terveydellisen toimintakyvyn turvaaminen sekä monikulttuurisen Suomen rakentaminen.

TOIMINTALINJAT – VALTAKUNNALLINEN OSIO

Rahoituksen kohdentamisessa on painotettu toimien työllisyysvaikutuksia. Toimintalinjat 1 ja 2 kohdistuvat henkilöihin ja työpaikkoihin, joissa saadaan välittömiä työllisyysvaikutuksia. Toimintalinjan 3 toimet (toimintamallit, järjestelmät) tukevat toimintalinjojen 1 ja 2 toteutusta, jolloin työllisyysvaikuttavuus on välillistä. Toimintalinjoja 1 ja 2 on tärkeää painottaa mahdollisimman

Toimintalinjojen 1-4 (valtakunnallinen osio) ja toimintalinjan 5 (valtakunnallinen ja alueosiot yhteensä) indikaatiivinen rahoitus 2007–2013, milj. €

	ESR	Kansallinen julkinen	Yhteensä
Toimintalinja 1	58,5	87,8	146,3
Toimintalinja 2	81,6	122,3	203,9
Toimintalinja 3	50,2	75,3	125,5
Toimintalinja 4	18,8	28,2	47,0
Yhteensä	209,1	313,6	522,7
Toimintalinja 5	24,6	32,0	56,6
- josta Itä-Suomi	7,2	7,2	14,4
Yhteensä	233,7	345,6	579,3

TOIMINTALINJA 1: Työorganisaatioiden, työssä olevan työvoiman ja yritysten kehittäminen sekä yrittäjyyden lisääminen

Tavoitteet

Toimintalinjan tavoitteena on kehittää työorganisaatioiden, erityisesti pk-yritysten, valmiuksia ennakoida ja hallita globalisaation, teknologisen kehityksen ja työvoiman ikääntymisen aiheuttamaa rakennemuutosta sekä reagoida muutostilanteisiin. Tavoitteena on turvata työvoiman työssä pysyminen ja työvoiman saatavuus myös muutostilanteissa.

Muutosten hallitsemiseksi ja ennakoimiseksi kehitetään työorganisaatioiden toimivuutta ja laatua, osaamista, työhyvinvointia ja työssä jaksamista sekä innovatiivisuutta. Lisäksi parannetaan pk-yritysten kasvupotentiaalia ja kansainvälistymisvalmiuksia sekä tuetaan uuden yrittäjyyden ja yritystoiminnan syntymistä. Henkilöstön ja työorganisaation toimivuuden ja laadun kehittämistä pyritään saamaan pysyvä toimintatapa pk-yrityksissä. Pitkällä tähtäimellä tavoitteena/ vaikutuksena on tuottavuuden paraneminen laadullisesti kestäväällä tavalla sekä työllisyyden, kasvun ja kilpailukyvyn paraneminen.

Rahoitettava toiminta

- Henkilöstön osaamisen ja työkyvyn sekä työorganisaatioiden laadun ja yritystoiminnan kehittäminen
- Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus
- Uusien yritysten synnyttäminen ja yrittäjyysaktiivisuuden parantaminen

Kohderyhmät.

- henkilöstö ja johto pk- ja mikroyrityksissä
- yrittäjiksi aikovat ja yksinyrittäjät
- suuret yritykset verkostoituneina pk-yritysten kanssa
- yrittäjyyskasvatushankkeissa opetushenkilöstö
- julkinen sektori palvelurakennemuutosta tukevissa hankkeissa
- työnhakijat rekrytointihankkeissa
- hyvinvointipalveluja tarjoavat kansalaisjärjestöt
- kehittäjäorganisaatioiden henkilöstö yrityspalveluiden kehittämishankkeissa

Rahoituskehys 2007–2013

Toimintalinjalle 1 varataan 28 % osuus valtakunnallisen osion toimintalinjojen 1–4 rahoituksesta.

Toimeenpanosta vastaavat organisaatiot

Rahoittajatahot: Työministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö, opetusministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö; opetushallitus sekä TE –keskukset ja lääninhallitukset. Projektitasolla rahoitukseen osallistuvat myös kunnat ja yksityinen sektori.

Yhteistyö: Henkilöstön kehittämispalveluita tarjoavien tahojen yhteistyötä kehitetään siten, että eri viranomaisten toimet täydentävät toisiaan ja asiakkaille voidaan tarjota saumattomia palvelukokonaisuuksia yhteistyössä yritysten ja yritysverkostojen sekä yrityksiä ja toimipaikkoja lähellä olevien tahojen kanssa (esim. työmarkkina- ja yrittäjäjärjestöt, yrityskehitykseen osallistuvat kuntien organisaatiot).

TOIMINTALINJA 2: Työllistymisen ja työmarkkinoilla pysymisen edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäisy

Tavoitteet

Tavoitteena on alentaa rakenteellista työttömyyttä. Toimenpiteitä tullaan suuntaamaan erityisesti pitkittyneen työttömyyden ja sen seurauksena vaikuttavien lievittämiseen. Syrjäytymistä

ehkäistään edistämällä työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien erityisen vaikeasti työllistettävien työllistymistä. Väestön ikärakenteen ja samalla pienentyvien ikäluokkien murroksessa on erityishuomiota kiinnitettävä sekä ikääntyvien että nuorempien ikäluokkien työmarkkinoille kiinnittymisen turvaamiseen. Nuorten osalta tavoitteena on myös koulutuksen keskeyttämisen alentaminen.

Tuetaan osaltaan työllisyysastetavoitteen saavuttamista. ESR-rahoituksen avulla kehitetään uusia palvelumuotoja ja edistetään verkostomaista yhteistyötä hyviä käytäntöjä levittämällä ja hyödyntämällä. Työmahdollisuuksia lisätään ja mm. kolmannen sektorin ja sosiaalisten yritysten roolia työllistävässä toiminnassa vahvistetaan.

Tavoitteena on myös kohderyhmälle suunnatun toiminnan avulla edistää segregaaation purkua sekä lisätä tasa-arvoa ja vähentää syrjintää koulutuksessa, työelämässä ja pääsyssä työmarkkinoille.

Rahoitettava toiminta

- Yksilölliset työllisyystoimet ja – palvelut
- Nuorten syrjäytymistä ehkäisevät toimet
- Uudenlaisten yhteistyömallien ja työllisyyskumppanuuksien hyödyntäminen vaikeasti työllistyvien palveluissa
- Maahanmuuttajille suunnatut palvelut
- Välityömarkkinat
- Tasa-arvon edistäminen

Kohderyhmät

- ikääntyvät työttömät, joilla on matala koulutustaso
- rakennemuutoksen vuoksi työttömäksi joutuneet ja vakavia ongelmia työmarkkinoilla kohtaavat
- vaikeasti työllistyvät työnhakijat, kuten pitkäaikaistyöttömät, maahanmuuttajat ja vajaakuntoiset, joilla on fyysisiä tai psyykkisiä rajoitteita työllistyä
- yhteistyökumppanit syrjäytymisen ehkäisyssä
- nuoret, jotka ovat aikeissa keskeyttää opintonsa tai jotka eivät hakeudu omaehtoisesti koulutukseen sekä koulutuksesta työelämään siirtymässä olevat ja syrjäytymisvaarassa olevat nuoret
- epätyypillisen työsuhteen vuoksi ongelmia kohtaavat ja löyhästi työmarkkinoihin kiinnittyneet
- työttömät naiset ja miehet hankkeissa, joissa vähennetään sukupuolen mukaista jakoa työelämässä ja koulutuksessa

Rahoituskehys 2007–2013

Toimintalinjalle 2 varataan 39 % osuus valtakunnallisen osion toimintalinjojen 1–4 rahoituksesta.

Toimeenpanosta vastaavat organisaatiot

Rahoittajatahot: Työministeriö, opetusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, TE-keskukset, lääninhallitukset, opetushallitus. Projektitasolla rahoitukseen osallistuvat kunnat, yksityinen sektori ja työvoimatoimistot.

Yhteistyö: Toimintalinjaa 2 toteutetaan laajassa yhteistyössä ESR-toimintaa ohjaavien yhteisten periaatteiden, erityisesti kumppanuusperiaatteen mukaisesti. Toimintalinjan 2 tavoitteenasettelun mukaisesti pienet toimijat ja kansalaisjärjestöt ovat erityishuomion kohteena yhteistyöverkostoja muodostettaessa.

TOIMINTALINJA 3: Työmarkkinoiden toimintaa edistävien osaamis-, innovaatio- ja palvelujärjestelmien kehittäminen

Toimintalinjalla 3 kehitetään toimintamalleja ja järjestelmiä tukemaan toimintalinjojen 1 ja 2 tavoitteiden saavuttamista sekä elinikäistä oppimista.

Rahoitettava toiminta

- Koulutuksen työelämävastaavuuden ja koulutuksesta työelämään siirtymisen parantaminen
- Aikuiskoulutus ja elinikäinen oppiminen
- Palvelumallien kehittäminen
- Innovaatioympäristö ja – järjestelmät
- Ennakointi
- Tasa-arvo

Kohderyhmät

- aikuiset, erityisesti ikääntyvät ja ikääntyneet henkilöt
- koulutus- ja työvoimapalveluorganisaatioiden henkilöstö, opetushenkilöstö
- työpaikkaohjaajat, perehdyttäjät
- koulutus-, tutkimus- ja kehittämisorganisaatiot ja verkostot
- tutkijat tutkimusorganisaatioissa ja korkeakouluissa
- yritykset, yrityspalveluorganisaatiot
- osaamiskeskusklusterit

Rahoituskehys 2007–2013

Toimintalinjalle 3 varataan 24 % osuus valtakunnallisen osion toimintalinjojen 1–4 rahoituksesta.

Toimeenpanosta vastaavat organisaatiot

Rahoittajatahot: Työministeriö, opetusministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö, TE-keskukset, opetushallitus sekä lääninhallitukset. Projektitasolla rahoitukseen osallistuvat myös kunnat ja yksityinen sektori.

Yhteistyökumppanit: Yritykset, elinkeino- ja työelämän järjestöt, koulutuksen järjestäjät, korkeakoulut ja muut oppilaitokset, välittäjäorganisaatiot (esim. teknologiakeskukset ja muut kehittämisorganisaatiot), tutkimuslaitokset, työvoimatoimistot, julkiset organisaatiot, osaamiskeskustyöryhmä.

TOIMINTALINJA 4: Jäsenvaltioiden ja alueiden välinen yhteistyö ESR-toiminnassa

Päämääränä on eurooppalaisen yhteistyön lisääminen työvoima-, koulutus- ja elinkeinopolitiikassa edistämällä työperusteista maahanmuuttoa sekä etsimällä ja levittämällä hyviä käytäntöjä.

Rahoitettava toiminta

- Työperusteiseen maahanmuuttoon liittyvä yhteistyö
- Hyvien käytäntöjen etsiminen ja levittäminen

Kohderyhmät

- EU-alueen työperusteiseen maahanmuuttoon liittyvät yhteistyökumppanuudet keskushallinto- ja aluetasolla sekä Suomessa että kohdemaissa
- EU-alueen lähtömaiden kansalaiset, erityisesti työperusteiset maahanmuuttajat, heidän perheenjäsenensä
- Suomeen pyrkivät EU-alueen lähtömaiden elinkeinonharjoittajat

- hyvien käytäntöjen etsimiseen ja kansainvälisten kokemusten vaihtoon liittyvät yhteistyökumppanuudet (viranomaiset keskushallinto- ja aluetasolla, alueelliset, temaattiset ja kansalliset verkostot)

Rahoituskehys

Toimintalinjalle 4 varataan 9 % osuus valtakunnallisen osion toimintalinjojen 1–4 rahoituksesta.

Toimeenpanosta vastaavat organisaatiot

Rahoittajatahot: Työperusteisen maahanmuuton osalta ko. toimintaan osallistuvat hallinnonalat, hyvien käytäntöjen etsimisen ja levittämisen osalta kaikki ESR-toteuttajaministeriöt, opetushallitus, lääninhallitukset ja TE-keskukset. Projektitasolla rahoitukseen osallistuvat myös kunnat ja yksityinen sektori.

Yhteistyö: Sisäasiainministeriö, ulkoasiainministeriö, työmarkkinajärjestöt, oppilaitokset sekä kansalaisjärjestöt.

Tukirakenne: Työperusteisen maahanmuuton toimeenpanoa varten valmistellaan toimeenpano-ohjelma, jossa määritellään tarkemmin keskeiset vastuutahot sekä yhteistyökumppanit ja yhteistyömuodot.

TOIMINTALINJA 5: Tekninen tuki

Rahoitettava toiminta

- Ohjelman valmistelu, hallinnointi, seuranta, arvioinnit, valvonta ja tarkastus

Rahoituskehys 2007–2013

Toimintalinjalle 5 varataan 4 % osuus Manner-Suomen ESR-ohjelman rahoituksesta.

TOIMINTALINJAT – ALUEELLINEN OSIO ETELÄ-SUOMI

Toimintalinjojen 1-4 (alueellinen osio) indikaatiivinen rahoitus 2007–2013, milj. €

	ESR	Kansallinen julkinen	Yhteensä	<i>Etelä-Suomi</i>
Toimintalinja 1	135,9	161,1	297,0	67,5
Toimintalinja 2	111,3	133,1	244,4	51,9
Toimintalinja 3	116,6	137,7	254,3	48,4
Toimintalinja 4	17,9	21,2	39,1	5,2
Yhteensä	381,7	453,1	834,8	173,0
- josta Itä-Suomi	172,6	172,6	345,2	

TOIMINTALINJA 1 / ETELÄ-SUOMI: Työorganisaatioiden, työssä olevan työvoiman ja yritysten kehittäminen sekä yrittäjyyden lisääminen

Tavoitteet

ESR-ohjelman Etelä-Suomen alueosion toimenpiteillä tuetaan valtakunnallisen ohjelman toimenpiteiden lisäksi Lissabonin strategiassa esitettyjä kasvun, kilpailukyvyn ja työllisyyden kehittämistä koskevia tavoitteita. Niiden toteutuminen edellyttää mm. yrittäjyyden, osaamisen, innovaatiotoiminnan ja työorganisaatioiden kehittämistä. Lissabonin strategiaan sisältyvien em. tavoitteiden toteutumisen kannalta keskeistä on tukea uusien yritysten perustamista, olemassa olevien yritysten kasvupotentiaalia ja niiden henkilöstön jaksamisen, työhyvinvoinnin ja osaamisen uusiutumista sekä osaavan työvoiman saatavuuden turvaamista. Sekä työvoiman että yrittäjien ikääntyminen on haaste sekä työvoiman työssä jaksamisen että riittävän yrityspohjan säilyttämisen kannalta. Yritysten, niiden henkilöstön kehittämisessä ja yrittäjien

koulutuksessa huomioidaan naisten ja miesten tasapuoliset mahdollisuudet osallistua sekä yritysten kehittämiseen ja koulutukseen että uusien yritysten perustamiseen. Samalla pyritään edistämään sekä tehtävä- että ammattialakohtaista tasa-arvoa miesten ja naisten välillä.

Etelä-Suomen alueella toimintalinjan 1 toimenpiteitä kohdennetaan erityisesti pk-yrityksiin. Tavoitteena parantaa niiden kykyä toimia muuttuvassa toimintaympäristössä, ottaa käyttöön uutta teknologiaa ja uusia toimintatapoja sekä vastata työvoiman ikääntymiseen liittyviin haasteisiin. Suuret yritykset ja julkisen sektorin toimijat voivat osallistua hankkeisiin rakennemuutostilanteissa ja verkostohankkeissa, joilla pyritään parantamaan toimitusketjujen toimivuutta. Tulevaisuuden haasteisiin vastataan toteuttamalla myös toimenpiteitä, joilla kehitetään pk-yritysten ja muiden työorganisaatioiden henkilöstön osaamista sekä työn organisointia ja tätä kautta henkilöstön työkykyä ja työhyvinvointia sekä yritysten kasvua. Samoin toteutetaan toimia, joilla parannetaan yritysten liiketoimintaosaamista, kykyä kansainvälistymiseen ja innovaatiotoimintaan sekä valmiuksia hyödyntää innovaatioita uuden liiketoiminnan lähteenä. Kaikkiin toimenpiteisiin voidaan sisällyttää kansainvälistä yhteistyötä hankkeiden toteutuksessa ja toimintatapojen vertailussa.

Lissabonin strategian tavoitteiden edistämiseksi toimintalinjalla edistetään myös uusien yritysten perustamiseen liittyvää neuvontaa ja koulutusta edistäviä toimia, yrityshautomotoimintaa, nuorten ja muiden kansalaisten yrittäjäyysaktiivisuuden lisäämistä sekä yritysneuvontahenkilöstön osaamisen parantamista.

Kuvaus rahoitettavasta toiminnasta

Alkavien yrittäjien ja yrityspalveluhenkilöstön koulutus sekä yrityshautomotoiminta

Uusien yritysten syntyä tuetaan toteuttamalla yrittäjäkoulutusta, kehittämällä yrityspalveluhenkilöstön osaamista ja tukemalla yrityshautomotoimintaa. Uuden yritystoiminnan kehittämisessä otetaan huomioon myös sosiaalisten yritysten sekä muun uudenlaisen yrittäjäyden ja tiettyjen erityisryhmien, kuten esim. akateemisen yrittäjäyden, franchising-yrittäjäyden ja maahanmuuttajayrittäjien tarpeet sekä maaseudun rakennemuutoksesta syntyvät tarpeet uuden yritystoiminnan synnyttämiseksi. Samoin kehitetään menettelyjä, joilla mikro- ja pienyrityksiä kannustetaan kasvuun ja kehitetään kasvuhaluisten yritysten palveluja eri toimijoiden yhteistyönä myös naisvaltaisilla palvelusektoreilla. Yritystoiminnan jatkuvuutta tuetaan kehittämällä sukupolven- ja omistajanvaihdoksia tukevaa palvelutarjontaa. Palvelujen järjestämisessä otetaan huomioon maaseutuyrittäjien erityistarpeet.

Yritysten kehittämisen painopisteitä ovat uudet potentiaaliset kasvualat, tietointensiiviset palvelut, luovat toimialat, palvelusektori sekä kunkin maakunnan avainklustereihin kuuluvat toimialat. Tulevaisuudessa kasvumahdollisuuksia nähdään mm. hoivapalveluissa. Tavoitteena on kehittää hyvinvointipalvelujen tuottajien osaamista ja julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä palvelujen tuotannossa. Kehittämistyössä otetaan huomioon myös kolmannen sektorin tarjoamat mahdollisuudet julkisia palveluita täydentävänä toimintana.

Yrityspalveluorganisaatioiden henkilöstön osaamista kehitetään vastaamaan eri toimialojen ja erilaisten asiakkaiden palvelutarpeita.

Yritysten ja yrittäjien verkostoitumista ja kehittämistä tukevat hankkeet

Muuttuvassa toimintaympäristössä tärkeitä kehittämisalueita ovat pk- ja mikroyritysten yhteistyön lisääminen ja avainhenkilöiden liiketoiminta-, johtamis-, kansainvälistymis- ja ympäristöosaamisen kehittäminen. Yritysten tuottavuusvaatimusten kasvaessa ja toimintaympäristön muuttuessa on lisäksi panostettava yritysten valmiuksiin verkottua, muodostaa yritysketjuja ja rakentaa uudenlaisia kumppanuuksia sekä julkisen sektorin että suurten yritysten kanssa.

Ohjelman hankkeilla edistetään yritysten kilpailukyvyyn säilymistä kehittämällä yritysten liiketoiminta-, teknologia- ja ympäristöosaamista, lisäämällä keskinäistä verkottumista, parantamalla tuottavuutta sekä edistämällä henkilöstön hyvinvointia ja jaksamista. Hankkeilla parannetaan yritysten kykyä ymmärtää ja hyödyntää kasvun, tuottavuuden ja arvonmuodostuksen nopeasti muuttuvia vaatimuksia.

Hankkeilla edistetään pk-yritysten kasvuhaluutta, yritysverkostojen syntyä ja kansainvälistymistä. Yrityksen toiminnoissa johtamisosaamisen merkitys kasvaa ja osaamista vaaditaan aiempaa enemmän mm. oman yritystoiminnan suunnitelmalliseen kehittämiseen, johon liittyy myös asiakkaan, alihankkijan tai yhteistyökumppanien prosessien ja arvonmuodostuksen kokonaisuuden ymmärtäminen. Hanketoiminnalla pyritään parantamaan yritysten strategisen johtamisen, verkostojohtamisen sekä kumppanuuksien hallinnan osaamista.

Yritysten ja niiden henkilöstön kehittäminen

Yritysten kasvua ja kilpailukykyedellytyksiä edistetään kehittämällä sekä yrittäjien että yritysten henkilöstön osaamista, työhyvinvointia, työssä jaksamista ja työn organisointia. Osaamista kehitetään työmarkkinoiden ja teknologian muutoksia ennakoivasti siten, että voidaan turvata henkilöstön työssä pysyminen myös muutostilanteissa. Kehittämistoimia voidaan kohdentaa myös maaseutuyrittäjiin tai sellaisiksi aikoviin. Erityistä huomiota kiinnitetään ikääntyvien henkilöiden osallistumiseen yritysten toimintaa ja henkilöstön osaamista kehittäviin hankkeisiin.

Toteutettavilla hankkeilla parannetaan yritysten valmiuksia tunnistaa ympäristön muutoksia ja niistä aiheutuvia henkilöstön koulutus- ja kehittämistarpeita. Samalla kehitetään yritysten valmiuksia vastata ympäristön muutoksiin. Samoin kehitetään joustavia koulutustapoja, joissa osaamisen kehittäminen toteutetaan työprosessin yhteydessä sekä yritysten keskinäisissä verkostoissa. Työntekijöiden osaamisen kehittämisestä ja elinikäiseen oppimiseen investoimisesta pyritään luomaan pysyvä toimintatapa yrityksissä ja muissa työorganisaatioissa. Hankkeet toteutetaan kysyntälähtöisesti yritysten tarpeiden mukaan.

Kehittämistoimia kohdennetaan koko henkilöstöön, myös yrittäjiin ja yrityksiin rekrytoitavaan uuteen henkilöstöön. Osaamisen ja työkyvyn kehittämisellä ennaltaehkäistään ammattitaidon vanhenemisesta johtuvaa irtisanomistarvetta ja työttömäksi joutumista ja samalla pyritään purkamaan Suomessa tyypillistä miesten ja naisten töiden segregatiota.

Yrittäjyyskasvatus ja nuorten yrittäjyyden edistäminen

Yrittäjyyden lisäämiseksi kehitetään yrittäjyyskasvatusta edistävää toimintaa kaikilla koulutusasteilla, opettajien yritystuntemusta ja kokeillaan erilaisia nuorten yrittäjyyttä tukevia toimintatapoja.

Kohderyhmät

- yritystoiminnan aloittamista suunnittelevat henkilöt
- yrittäjät
- pk- yrityksissä työskentelevä ja niihin rekrytoitava henkilöstö
- verkostohankkeissa myös suurten yritysten henkilöstö ja niihin rekrytoitava henkilöstö
- julkisten hyvinvointipalvelujen toimijat yhteishankkeissa yritysten kanssa
- neuvonta-, yrityspalvelu- ja kehittämisorganisaatioiden henkilöstö
- opetushenkilöstö ja opintonsa päättävät yrittäjyyskasvatushankkeissa

Lisäksi toimenpiteisiin voivat osallistua projektien tulosten juurruttamisen ja levittämisen kannalta relevantit tahot.

Rahoituskehys

Toimintalinjalle 1 varataan 39 % osuus Etelä-Suomen toimintalinjojen 1–4 rahoituksesta (67,5 milj. euroa).

Toimeenpanosta vastaavat organisaatiot

TE-keskukset ja lääninhallitukset, tarvittaessa maakunnan liitot

Kaupunkiulottuvuus / suurkaupunkiteeman toteuttaminen

Suurten kaupunkien alueella voidaan toteuttaa kaikkia toimintalinja 1:n toimenpiteitä.

Suurkaupungeissa yrityshautomotoiminnan erityisenä painopisteenä ovat uudet potentiaaliset kasvualat ja tietointensiiviset palvelut.

TOIMINTALINJA 2 / ETELÄ-SUOMI: Työllistymisen ja työmarkkinoilla pysymisen edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen

Tavoitteet

Toimintalinjan 2 tavoitteena on työhön osallistumisen lisääminen, siten että työllisyysaste nousee 75 %:n tasolle. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää paitsi nykyistä pidempiä työuria myös kaikkien työvoimavarojen täysimääräistä käyttöä, mm. maahanmuuttajien, työvoiman ulkopuolella olevien ja vaikeasti työllistyvien työhön osallistumisen lisäämistä.

Tavoitteena on lisäksi nuorten, vaikeasti työllistyvien työnhakijoiden ja työelämän ulkopuolella olevien henkilöiden työelämään pääsyn edistäminen, työttömyyden torjunta ja työurien pidentäminen. Toimilla pyritään tarjoamaan ratkaisuja työvoiman saatavuuskysymyksiin laajentamalla työhön osallistumista. Työllisyysasteen parantamiseksi edistetään mm. nuorten koulutukseen ohjautumista ja vähennetään koulutuksen keskeyttämistä sekä lisätään epäedullisessa asemassa olevien henkilöiden työhön osallistumisen mahdollisuuksia.

Vaikeasti työllistyvien ja vajaakuntoisten henkilöiden työhön osallistumisen lisätään tukemalla toimintamalleja ja palveluita, joissa hyödynnetään verkostomaista toimintatapaa ja kolmannen sektorin ja sosiaalisten yritysten tarjoamia työllistämismahdollisuuksia. Tavoitteena on erityisesti sellaisten toimintojen tukeminen, joiden tavoitteena on pysyvän työllistymisen mahdollisuus, esim. kehittämällä ns. pätkätyömarkkinoiden toimintaa. Lisäksi edistetään toimia joilla edistetään syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien aseman parantumista.

Maahanmuuttajien sosiaalisen integraatio yhteiskuntaan ja työelämään osallistumisen vahvistetaan siten, että valtaväestön ja maahanmuuttajien välinen ero työllisyudessa kaventuu. Suomalainen työelämä on toistaiseksi heikosti pystynyt hyödyntämään maahanmuuttajien aikaisempaa työkokemusta ja koulutusta.

Kuvaus rahoitettavasta toiminnasta

Nuorten työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista tukevat palvelut

Tuetaan nuorten ammatilliseen koulutukseen hakeutumista ja ammatillisen koulutuksen suorittamista loppuun kehittämällä toimivia malleja koulutukseen ohjautumisen ja ammatillisesta koulutuksesta työhön siirtymisen edistämiseksi. Tavoitetta voidaan edistää mm. toimivan ura- ja opinto-ohjauksen avulla, jolloin koulutusalan valinta helpottuu ja koulutuksen keskeyttäminen vähenee. Uusia toimenpiteitä tarvitaan opiskeluaikojen pitkittymisen ehkäisyyn, koulutuksen keskeyttämisen vähentämiseen, ensimmäiseen työpaikan löytämiseen ja sitä kautta työmarkkinoille siirtymisen edistämiseen. Työelämään siirtymistä parannetaan vahvistamalla koulutuksen ja työelämän välistä yhteistyötä sekä yrityskontakteja ja luodaan koulutuksen ja työelämän välimaastoon toimintamalleja kyseisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Työelämään siirtymässä olevalla nuorella ei yleensä ole sellaisia ammattitaitovalmiuksia kuin kokeneella ammattilaisella. Työelämän edellyttämät riittävät taidot opitaan kuitenkin vain työelämässä. Nuoren työllistyminen voi olla hankalaa etenkin pk-yrityksissä, joissa työhön perehdytyk-

seen on käytettävissä vain vähän resursseja. Siksi on tarpeen parantaa koulutusjärjestelmän sisällä olevaa työelämäntuntemusta sekä pyrkiä tukemaan erityisesti toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa olevien nuorten miesten valmistumista ja työhön tai seuraavaan koulutusasteeseen hakeutumista; ja nuorten naisten uratavoitteita siten, että segregatio työelämässä vähenee.

Maahanmuuttajien integrointi yhteiskuntaan ja työelämään

Maahanmuuttajien integrointi suomalaiseen yhteiskuntaan edellyttää usein kantaväestöön verrattuna monipuolisempia palveluita ja ratkaisuja yksilötason ongelmiin. Hankkeilla edistetään eri palveluita yhdistäviä ja osallistujia muihin palveluihin ohjaavia ja niissä selviämistä tukevia toimintamalleja. Hankkeisiin voidaan sisällyttää myös maahanmuuttajien sosiaalista integroitumista ja koulutukseen ja työelämään osallistumista edistävää neuvontaa, tukihenkilötoimintaa, kielikoulutusta ja asiantuntijapalveluita. Hankkeilla pyritään ensisijaisesti jo hyviksi koettujen käytäntöjen edelleen kehittämiseen ja juurruttamiseen. Erityistä huomiota kiinnitetään naisten mahdollisuuksiin osallistua hankkeisiin. Huomiota kiinnitetään myös toimiin, jotka edistävät monikulttuurisuustietämystä työpaikoilla tai toimiin, jotka edistävät työperusteisesti maahan muuttavien perheiden asemaa.

Työmarkkinoille pääsyn edistäminen

Nykyisillä työmarkkinoilla edellytetään moniosaamista, joustoa sekä kykyä oppia nopeasti uusia asioita. Työmarkkinoilla kysytään joustavaa työvoimaa, joka on käytettävissä töiden ruuhkautuessa lyhyelläkin varoitusajalla. Työmarkkinoilla edellytetään myös soveltuvaa työkokemusta ja valmiuksia alan ja tehtävien muutoksiin. Kaikkien työnhakijoiden valmiudet eivät mahdollista työmarkkinoille sijoittumista; kiulu lähtötason tai kokemuksen ja edellytysten välillä on kasvamassa liian suureksi. Siksi hanketoiminnassa edistetään heikossa työmarkkina- asemassa olevien pääsyä työelämään järjestämällä ohjauksellisia työnhaku- ja valmennuspalveluja sekä yhdistämällä niihin muita työkykyä ja osaamista parantavia toimenpiteitä, kuten kuntoutusta, työharjoittelua ja työkokeiluja, ammatillista koulutusta sekä muita tukitoimenpiteitä. Hankkeilla sekä haetaan innovatiivisia toimintamalleja paikallisesti nouseviin työllistymisen erityiskysymyksiin että pyritään juurruttamaan hyväksi havaittuja toimintamalleja. Toiminnan sisältö ja kohderyhmät voivat vaihdella alueellisten tarpeiden mukaan. Toimintamuotoina voivat olla esim. työpoolit sekä muut työmarkkinoiden joustavuutta edistävät toimintatavat. Maaseutualueiden erityisolosuhteet otetaan huomioon hankkeiden sisältöä suunniteltaessa.

Työkykyä parantavat toimintamallit ja niiden kehittäminen

Työmarkkinoille pääsy voi olla ongelmallista paitsi vaikeasti työllistyville myös mm. psyykkisesti tai toiminnallisesti vaajakuntoisille. Pääsyä työelämään tuetaan järjestämällä ohjauksellisia työnhaku- ja valmennuspalveluja sekä yhdistämällä niihin muita työkykyä ja osaamista parantavia toimenpiteitä, kuten kuntoutusta, työharjoittelua ja työkokeiluja työpaikalla, ammatillista koulutusta sekä muita tukitoimenpiteitä.

Paikallis- ja seututasolla luodaan ja vahvistetaan yhteistyötä toimijoiden kesken, jotka järjestävät tuettuja työ- tai aktivointipaikkoja. Erityisen toivottavia ovat hankkeet, joissa edistetään pysyvän toimeentulon tarjoavien välityömarkkinoiden luomista.

Sosiaalisen koheesion lisääminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen

Tuetaan paikallisyhteisöjen ja yritysten osallistumista heikossa työmarkkina- asemassa olevien ryhmien, mm. maahanmuuttajien ja vajaakuntoisten, sosiaalisen osallisuuden lisäämiseen ja työllistymisen edistämiseen. Toimenpiteitä voidaan toteuttaa kaupungeissa ja maaseudulla paikalliset olosuhteet huomioiden.

Hankkeiden kautta pyritään löytämään ratkaisuja elämänhallinnan ongelmiin ja elämänasenteen muuttamiseen passiivisesta aktiiviseksi. Eri toimijoiden välistä asiantuntemusta hyödynnetään ja

rakennetaan viranomaisten välisiä yhteistyöverkostoja. Työkuntoisuutta vahvasti alentavista ongelmista kärsiville (päihteiden käyttäjät, mielenterveysongelmaiset ja muut vaikeasti vajaatyökuntoiset) kehitetään uusia toimenpiteitä ja systemaattisesti järjestettyä toimintaa.

Kohderyhmät

- nuoret (alle 25-vuotiaat), jotka ovat aikeissa keskeyttää opintonsa tai jotka eivät omaehtoisesti hakeudu koulutukseen sekä ohjaushenkilöstö
- epätyypillisissä työsuhteissa työskentelevät ja löyhästi työmarkkinoihin kiinnittyneet
- maahanmuuttajat ja maahanmuuttajia työllistävien yhteistyökumppanuudet
- vaikeasti työllistyvät ja vajaakuntoiset, joilla on fyysisiä tai psyykkisiä rajoitteita työllistyä
- kolmannen sektorin toimijat

Lisäksi toimenpiteisiin voivat osallistua projektien tulosten juurruttamisen ja levittämisen kannalta relevantit tahot.

Rahoituskehys

Toimintalinjalle 2 varataan 30 % osuus Etelä-Suomen toimintalinjojen 1–4 rahoituksesta (51.9 milj. euroa).

Toimeenpanosta vastaavat organisaatiot

Lääninhallitukset, TE-keskukset, tarvittaessa maakunnan liitot

Kaupunkiulottuvuus / suurkaupunkiteeman toteuttaminen

Suurten kaupunkien alueella voidaan toteuttaa kaikkia toimintalinja 2:n toimenpiteitä. Erityisesti sosiaalisen koheesion lisäämiseen tähtääviä toimenpiteitä toteutetaan suurkaupunkialueilla. Tämän lisäksi suurten kaupunkien erityisinä painopisteinä on nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen sekä maahanmuuttajatyön kehittäminen.

TOIMINTALINJA 3 / ETELÄ-SUOMI: Työmarkkinoiden toimintaa edistävien osaamis- ja palvelujärjestelmien kehittäminen

Tavoitteet

Toimintalinjalla 3 toteutettavan toiminnan tavoitteena on kehittää ja vakiinnuttaa toimintamalleja, joilla parannetaan työhön siirtymistä, työvoiman saatavuutta, yritysneuvontaa, yrittäjyyskasvatusta ja innovaatioiden hyödyntämistä.

Talouden kansainvälistyminen, globalisaatio ja kilpailun kiristyminen lisäävät työmarkkinoiden haasteita samaan aikaan kun työvoiman määrä alkaa supistua. Yrityksiltä tilanne vaatii sopeutumiskykyä ja valmiuksia uusiutua. Myös palvelu-, koulutus- ja kehittämisorganisaatioiden on vastattava muuttuvan toimintaympäristön ja globalisaation haasteisiin. Kehityksen edellytyksenä on jatkuva uusien tuotteiden ja toimintamallien etsintä ja innovatiivinen kehittäminen. Työvoiman on tässä tilanteessa myös uusiuduttava. Väestön ikääntyessä uuden työvoiman virta työmarkkinoille supistuu, joten on aiempaa tärkeämpää huolehtia elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti toimivasta koulutusjärjestelmästä sekä siitä, että koulutustarjonta vastaa tulevia työvoimatarpeita.

Tavoitteena on vahvistaa alueellisia mahdollisuuksia vastata globalisaation ja työelämämuutosten haasteisiin lisäämällä ja parantamalla oppilaitosten, tutkimus- ja innovaatiokeskusten ja muiden kehittämisorganisaatioiden ja työyhteisöjen yhteistyötä. Haasteeseen vastataan kehittämällä alueellisia osaamiskeskittymiä, parantamalla koulutuksen työelämävastaavuuden suunnittelua esim. ennakoinnilla ja lisäämällä seudullisten kehittäjien yhteistyötä organisoimalla alueellisia yrityspalveluita.

Kuvaus rahoitettavasta toiminnasta

Ennakoinnin, koulutuksen työelämävastaavuuden sekä koulutuksesta työelämään siirtymisen parantaminen

Koulutuksen työelämävastaavuuden edistäminen ja työmarkkinoiden kysyntään vastaaminen edellyttävät toimivaa ennakointijärjestelmää. Kehitetään toimintatapoja, joiden avulla ennakointi kytketään alue- ja paikallistasolla entistä tiiviimmin käytännön toiminnan suunnitteluun ja päätöksentekoon, mm. yritysten ja niiden henkilöstön kehittämiseen ja muihin työvoima-, elinkeino- ja koulutuspoliittisiin toimiin.

Ammatillisen koulutuksen laatua ja houkuttelevuutta kehitetään työelämän tarpeita vastaavaksi lisäämällä koulutuksen ja yritysten yhteyksiä ja yhteistyötä, parantamalla opettajien työelämäosaamista ja kehittämällä opiskelun henkilökohtaistamista ja työpaikkojen tarpeiden huomioimista opetuksen sisällöissä. Koulutusalojen eriytymistä sukupuolen mukaan pyritään vähentämään tukemalla hakeutumista epätyypillisiin ammatteihin. Lisäksi tuetaan työssä tai koulutuksessa olevien osaamisen parantamiseksi tarvittavaa työelämäläheistä ja tutkintotavoitteista muunto- ja jatkokoulutusta.

Koulutuksesta työelämään siirtymistä tehostetaan kehittämällä ja ottamalla käytäntöön palvelumalleja ja toimintatapoja, joilla parannetaan koulutuksensa päättävien mahdollisuuksia saada töitä koulutuksen jälkeen.

Innovaatioympäristöjen ja -verkostojen luominen ja tukeminen

Innovaatiojärjestelmien toiminnan edistäminen kansainvälisen tason saavuttamiseksi edellyttää yhteistoiminnan lisäämistä sekä tutkijoiden kesken että yritysten ja tutkimuskeskusten välillä. Toiminnassa haetaan tapoja, joilla voidaan kehittää työorganisaatioiden innovaatiovalmiuksia ja tukea teknisten innovaatioiden lisäksi myös sosiaalisia innovaatioita. Alueellisten kasvukeskusten ja avainklustereiden toiminnan tukemiseksi ja päällekkäisten toimien välttämiseksi vahvistetaan erityisesti alueellisten osaamiskeskittymien ympärille muodostuvaa yritys-, tuotekehitys- ja tutkimustoimintaa. Keskeisiä kehittämistehtäviä ovat avainklusterialojen yritysten kansainvälistymisen ja liiketoimintaosaamisen parantaminen ja klustereiden rajapintojen integrointi alan taloudelliseen ja tekniseen kehitykseen sekä markkinoiden muutokseen. Erityistä huomiota kiinnitetään ympäristön ja talouden kannalta kestävän tuotannon edistämiseen ja naisten osuuden lisäämiseen innovaatiotoiminnassa.

Tutkimus- ja innovaatiotoiminnan laadun nostamiseksi lisätään korkeakoulujen, ammattikorkeakoulujen, muiden innovaatio-organisaatioiden sekä tutkijoiden kansainvälistä ja kansallista yhteistyötä ja verkostoitumista. Toiminnot toteutetaan siten, että ne tukevat EAKR-rahoituksella tuettavien hankkeiden syntyä ja toimintaa.

Seudullisten yrityspalveluiden rakenteellinen kehittäminen ja koordinointi

Yritysten kehittämistä tukevia palveluja kehitetään valtakunnallisen Yritys-Suomi –toimintamallin linjausten mukaisesti. Alueellisista lähtökohdista rakennetaan yrityspalveluverkostoa, jonka tavoitteena on tukea valtakunnallisen kehittämistyön toteutumista alueella. Verkoston rakentaminen edellyttää neuvontapalvelujen järjestämistä ja eri organisaatioiden välisten yhteistyömuotojen kehittämistä. Maaseutuyritysneuvonta integroidaan osaksi yrityspalveluverkostoa. EAKR-rahoituksella toteutettavat Yritys-Suomi –toimintamallin osat koordinoidaan ESR-rahoituksella toteutettavien osien kanssa siten, että päällekkäistä toimintaa ei paikallisesti synny.

Työvoiman saatavuuteen liittyvien rakenteiden ja palveluiden kehittäminen

Työvoimakapeikkojen vähentämiseksi kehitetään työvoima- ja työnantajapalveluita ja työnhakijoiden työllistymistä edistäviä menetelmiä. Kehitetään palveluja ja uusia toimintamalleja, jolla voidaan edistää alueellista ja ammatillista liikkuvuutta ja työpaikkojen

nopeaa täyttymistä. Kehitetään palveluita, joilla voidaan joustavasti vastata työvoimatarpeisiin silloinkin, kun osaavaa työvoimaa ei ole suoraan alueelta saatavissa.

Palveluja työperusteisen maahanmuuton edistämiseksi kehitetään siten, että maahan tulevien työntekijöiden, yrittäjien ja heidän perheidensä integroimista Suomeen voidaan helpottaa tarjoamalla suomalaisten palvelujärjestelmien käyttöä helpottavaa neuvontaa ja ohjausta. Palveluja kehitetään erityisesti suurissa kaupungeissa siten, että kaupunkien mahdollisuudet houkutella työn perässä maahan muuttavia perheineen paranevat.

Kohderyhmät

- neuvonta-, työvoimapalvelu-, yrityspalvelu- ja kehittämisorganisaatioiden henkilöstö
- koulutus-, tutkimus- ja kehittämisorganisaatiot ja verkostot
- työpaikkaohjaajat, perehdyttäjät
- pk-yritykset ja niiden henkilöstö
- opinnoista työelämään siirtyvät
- julkisen sektorin henkilöstö rakennemuutostilanteissa
- opetushenkilöstö työelämäyhteistyön kehittämishankkeissa
- maahanmuuttajat

Lisäksi toimenpiteisiin voivat osallistua projektien tulosten juurruttamisen ja levittämisen kannalta relevantit tahot.

Rahoituskehys

Toimintalinjalle 3 varataan 28 % osuus Etelä-Suomen toimintalinjojen 1–4 rahoituksesta (48,4 milj. euroa).

Toimeenpanosta vastaavat organisaatiot

TE-keskukset, lääninhallitukset, tarvittaessa maakunnan liitot

Kaupunkiulottuvuus / suurkaupunkiteeman toteuttaminen

Suurten kaupunkien alueella voidaan toteuttaa kaikkia toimintalinja 3:n toimenpiteitä. Suurten kaupunkien erityisenä painopisteenä on työperusteisesti maahan muuttavien palveluiden kehittäminen.

TOIMINTALINJA 4 / ETELÄ-SUOMI: Jäsenvaltioiden ja alueiden välinen yhteistyö ESR-toiminnassa

Tavoitteet

Toimintalinjalla 4 harjoitetun toiminnan tavoitteena on tukea työperusteista maahanmuuttoa kehittämällä palveluita, joita tarvitaan maahan tulijoiden ja heidän perheenjäsentensä maahanmuuton helpottamiseksi ja suomalaisen yhteiskuntaan sopeutumisen tukemiseksi.

Kansainvälisen yhteistyön tavoitteena on kehittää asiantuntijoiden työkäytäntöjä kansainvälisten mallien ja hyvien käytäntöjen pohjalta. Samalla edistetään eri tasoille muodostuvien verkostojen syntymistä siten, että niiden avulla voidaan edistää uutta yhteistyötä yli rajojen. Tavoitteena on lisätä sekä työperusteiseen maahanmuuttoon että koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden liittyvää yhteistyötä siten, että se edesauttaa työvoiman saatavuutta tulevaisuudessa.

Kuvaus rahoitettavasta toiminnasta

Työperusteisen maahanmuuton edistäminen

Edistetään työperusteista maahanmuuttoa kehittämällä erityisesti niitä palveluita joita tarvitaan työperäisesti maahan muuttavien ja heidän perheidensä integroimiseksi Suomeen.

Toimintalinjan 4 rahoituksella toteutetaan pääasiassa toimenpiteitä maahanmuuttajien kotimaassa. Suomessa toteutettavat toimet rahoitetaan alueellisen osion toimintalinjoilla 2 ja 3 sekä ESR-ohjelman valtakunnallisen osion rahoituksella. Tavoitteena on, että alueosiosta rahoitettavia hankkeita voidaan linkittää valtakunnallisen osion hankkeiden kanssa.

Hyvien käytäntöjen etsiminen ja levittäminen

Edistetään koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden ja hallintoviranomaisten kansainvälistä yhteistyötä siten, että muodostuu verkostoja, joiden puitteissa voidaan kehittää uusia yhteishankkeita. Tavoitteena on erityisesti tukea toimintaa, jolla voidaan turvata työvoiman saatavuutta ja vaihtaa kokemuksia hyväksi koetuista toimintamalleista.

Kohderyhmät

- lähtömaiden kansalaiset, erityisesti työperusteiset maahanmuuttajat ja heidän perheenjäsenensä
- Suomeen pyrkivät elinkeinonharjoittajat
- hyvien käytäntöjen ja kansainvälisten kokemusten vaihtoon liittyvät yhteistyökumppanit, ml. julkisen sektorin toimijat.

Lisäksi toimenpiteisiin voivat osallistua projektien tulosten juurruttamisen ja levittämisen kannalta relevantit tahot.

Rahoituskehys

Toimintalinjalle 4 varataan 3 % osuus Etelä-Suomen toimintalinjojen 1–4 rahoituksesta (5,2 milj. euroa).

Toimeenpanosta vastaavat organisaatiot

TE-keskukset, lääninhallitukset, tarvittaessa maakunnan liitot

Kaupunkiulottuvuus / suurkaupunkiteeman toteuttaminen

Suurkaupungit osallistuvat erityisesti hankkeisiin, joilla haetaan hyviä käytäntöjä ja luodaan yhteistyöverkostoja. Suuret kaupungit voivat lisäksi osallistua hankkeisiin, joilla haetaan työvoimaa ulkomailta kuntien ja alueen yritysten tarpeisiin.

ETELÄ-SUOMEN ALUEOHJELMAN TÄYDENTÄVYYS kansallisiin ja EU:n rahoitusinstrumentteihin

Etelä-Suomen suuralueella toteutetaan ESR:n alueosion rinnalla Etelä-Suomen kilpailukyky- ja työllisyystavoitteen EAKR-ohjelmaa sekä Manner-Suomen ESR-ohjelman kautta toteutettavaa valtakunnallista ohjelmaosaa sekä lisäksi maaseutuohjelmaa.

Valtakunnallisen ESR-ohjelmaosion ja alueosion toimintalinjat ja toiminnot ovat osittain päällekkäisiä ja osittain toisiaan täydentäviä. Rakenne mahdollistaa myös alueosion rahoituksella rahoitettujen hankkeiden osallistumisen valtakunnallisiin kehittämishankkeisiin. Joidenkin kehittämishankkeiden koordinaatiovastuuta tulisi siirtää myös alueiden hoidettavaksi. .

ESR-ohjelman keskeisenä painopisteenä on inhimillisen pääoman kehittäminen. Toteutettavat toiminnot painottuvat osaamisen tason parantamiseen ja työelämään liittyvien ongelmakohtien vähentämiseen. Pääasialliset rakenteelliset ja hallinnolliset ratkaisut esim. innovaatio- ja yrityspalvelujärjestelmien kehittämiseksi toteutetaan kansallisin tai EAKR-varoin, ESR-rahoituksella toteutetaan kyseisiin teemoihin liittyvän osaamisen ja toimintamallien kehittämistä. Etelä-Suomen EAKR-ohjelman rahoitus kohdistuu pääosin ns. haasteellisille alueille ja suuri osa Etelä-Suomesta ei kuulu tämän tukialuemäärittelyn piiriin. Siksi ESR-ohjelmassa on erityisesti näillä alueilla joustettava myös rakenteiden rahoittamisen suuntaan erityisesti yrityspalveluiden rahoituksessa.

Maaseutuohjelma painottuu puolestaan vahvasti maaseutuyrittäjyyden edistämiseen ja maaseudun elinvoimaisuuden turvaamiseen. ESR-ohjelman inhimillisten voimavarojen kehittämistoimenpiteillä tuetaan näiden tavoitteiden toteutumista myös maaseudulla.

Etelä-Suomen suuralueen toimintaympäristön nykytila, haasteet ja trendit – osa ja SWOT-analyysi ovat liitteinä 4 ja 5.

ESR:n HALLINTO- JA TOIMEENPANOJÄRJESTELMÄT

Hallintoviranomainen

Työministeriö toimii Manner-Suomen ESR-ohjelman hallintoviranomaisena. Hallintoviranomaisena työministeriö vastaa toimenpideohjelman hallinnoinnista ja täytäntöönpanosta moitteettoman varainhoidon periaatetta noudattaen ja erityisesti yleisasetuksen artiklan 60 mukaisista tehtävistä.

Hallintoviranomainen voi delegoida tehtäviään jäljempänä mainituille välittäville toimielimille ESR-varojen osoittamisen yhteydessä sekä tarvittaessa hallintoviranomaisen ohjeilla, työministeriön asetuksilla ja määräyksillä. Delegoituihin tehtäviin voi sisältyä mm. rahoitettavien projektien valinta- ja päätöksenteko, rahoituksen maksaminen sekä seuranta ja valvonta.

Todentamisviranomainen

Työministeriö toimii ohjelman todentamisviranomaisena. Todentamisviranomaisena työministeriö vastaa mm. komissiolle toimitettavan maksupyynnön ja sen liitteenä olevan menoilmoituksen laatimisesta. Todentamisviranomaisen tehtävät on kuvattu yleisasetuksen 61 artiklassa.

Välittävät toimielimet

Välittäviä toimielimiä ovat julkiset tai yksityiset elimet tai yksiköt, jotka toimivat hallinto- tai todentamisviranomaisen vastuulla tai hoitavat täytäntöön paneviin tuensaajiin liittyviä tehtäviä tällaisen viranomaisen puolesta.

ESR-ohjelman valtakunnallisen osion välittävinä toimieliminä toimivat työministeriö, opetusministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja niiden alainen hallinto sekä näiden keskushallintoviranomaiset. Manner-Suomen ESR-ohjelman alueellisen osion välittävinä toimieliminä toimivat TE-keskukset, lääninhallitukset ja maakunnan liitot.

Valtakunnallisen osion hallinnointi

Manner-Suomen ESR-ohjelman valtakunnallista osiota toteutetaan valtakunnallisina kehittämisohjelmoina. Seurantakomitea antaa suosituksensa valtakunnallisten kehittämisohjelmista. Ohjelmien toteutumista seurataan seurantakomiteassa sekä kullekin kehittämisohjelmalle nimettävässä ohjausryhmässä. ESR-ohjelman valtakunnallisen osion kehittämisohjelmia toteutetaan käytännössä ESR-projekteina .

Alueellisten osioiden hallinnointi

TE-keskusten johdolla koordinoidaan ja yhteen sovitetaan suuraluetasolla alueosoiden hallinnonaloittaisen ESR-rahoituskehityksen (NUTS II) vuosittainen jako maakuntatasolle (NUTS III) maakunnan yhteistyöasiakirjojen valmistelua varten. TE-keskukset valitsevat keskuudestaan koordinaatiosta vastaavan TE-keskuksen.

Manner-Suomen ESR-ohjelman alueellisiin osioihin sisältyvät ohjelmavarat käsitellään vuosittain maakuntien yhteistyöryhmissä. ESR-toimia rahoittavat viranomaiset valmistelevat vuosittain maakunnan yhteistyöryhmille esityksen resurssijaosta hallinnonaloittaisten

rahoituskehysten puitteissa maakunnan yhteistyöasiakirjojen valmistelua varten. Alueellisten osioiden hallinnoinnissa on keskeistä yhteistyöryhmien yhteen sovittava ja koordinoiva rooli aluetasolla. Projektien valintakriteerien alueellinen soveltaminen käsitellään maakunnan yhteistyöryhmissä. ESR-ohjelman alueellista osiota toteutetaan jäljempänä mainittavien toimeenpanomallien mukaisesti.

Valtakunnallisen ja alueellisen osion yhteensovitus

Valtakunnallisessa osiossa yhteensovituksessa ovat mukana ESR-toteutukseen osallistuvat ministeriöt. Ohjelman valtakunnallisen osion toteutuksessa toimet koordinoidaan kunkin valtakunnallisen kehittämisohjelman puitteissa. Valtakunnallisessa osiossa kukin hallinnonala varmistaa oman hallinnonalansa tulosohjausprosessissa sovittujen tavoitteiden, resurssien ja toiminnan sisällön toteutumisen.

Suuraluetasolla yhteistyötä tekevät alueelliset rahoittajaviranomaiset TE-keskusten johdolla sekä maakunnan yhteistyöryhmät, erityisesti ESR / EAKR koordinaation varmistamiseksi rakennerahasto-ohjelmissa. Valtakunnallisen osion rahoituksesta annetaan tiedot maakunnan yhteistyöryhmille yhteensovitusta varten.

Alueellisissa osioissa maakunnan yhteistyöryhmän keskeinen tehtävä on kohdentaa rakennerahastovaroja toimenpideohjelman mukaisesti keskeisiin kehittämiskohteisiin maakunnassa. Maakunnan yhteistyöryhmän laatimassa maakunnan yhteistyöasiakirjassa kuvataan ESR:stä osarahoitettavan toimenpideohjelman alueellisen osion yhteensovitus.

Maakunnan yhteistyöryhmä yhteen sovittaa seuraavan varainhoitovuoden ESR-ohjelman alueellisen osion rakennerahastovarot ja niitä vastaavan kansallisen rahoitusosuuden asianomaisille hallinnonaloille sovittavan rahoituskehysten mukaan, jollei rahoituskehyksestä poikkeamiseen ole painavia syitä. Lisäksi yhteistyöryhmä valmistelee ja esittelee ESR-toimenpideohjelman alueellisen osion muutostarpeita seurantakomitealle ja hallintoviranomaiselle sekä raportoi niille ohjelman toteutumisesta.

Maakunnan yhteistyöryhmä sovittaa sisällöllisesti yhteen seuraavan varainhoitovuoden Manner-Suomen ESR-ohjelman alueellisen osion rakennerahastovarot ja niitä vastaavan valtion rahoitus-osuuden asianomaiselle hallinnonalalle sovitun rahoituskehysten mukaan, jollei rahoituskehyksestä poikkeamiseen ole painavia syitä.

Maakunnan yhteistyöryhmä saa tiedoksi Manner-Suomen ESR-ohjelman valtakunnallisen osion rahoituksen ja varmistaa eri toimenpiteiden yhteensovituksen sekä eri rahastojen osallistumisen laajojen ja aluekehittämisen kannalta merkittävien hankkeiden toteuttamiseen.

Tarkastusviranomainen

Rakennerahasto-ohjelmien tarkastusviranomainen toimii valtiovarainministeriössä valtiovarain controller –toiminnon yhteydessä. Se on hallinto- ja todentamisviranomaisesta toiminnallisesti riippumaton. Tarkastusviranomainen hoitaa sille Euroopan yhteisön lainsäädännössä asetetut tehtävät. Se mm. antaa kertomuksen, jossa arvioidaan perustettu hallinto- ja valvontajärjestelmä, ja esittää lausunnon siitä, kuinka rakennerahastojen hallinto- ja valvontajärjestelmät täyttävät Euroopan yhteisön lainsäädännössä säädetyt vaatimukset. Lisäksi tarkastusviranomainen hoitaa kansallisia tehtäviä sen mukaan, kuin kansallisessa rakennerahastolaissa säädetään.

SEURANTA JA INDIKAATTORIT

ESR -ydinindikaattoreiden avulla kuvataan ohjelman toteutumista eri toimintalinjoissa. ESR -ydinindikaattoreihin sisältyvät henkilöitä koskevat indikaattorit, kuten aloittaneet ja loppuun

suorittaneet henkilöt. Lisäksi ESR -ydinindikaattoreita ovat mm. uudet työpaikat ja uudet yritykset. ESR -ydinindikaattorit ovat luonteeltaan määrällisiä.

Ohjelmaston indikaattoreilla mitataan ohjelman vaikutuksia ja tuloksia suhteessa tavoitteiden tehokkuuteen ja toteutuksen edistymiseen. Ohjelmaston indikaattorit kootaan toimintalinjatason edustavista indikaattoreista. Niiden avulla voidaan arvioida ESR-ohjelman vaikuttavuutta ja aikaansaannoksia. Indikaattorit liittyvät osallistujien valmiuksien ja osaamisen paranemiseen, toimenpiteiden jälkeiseen sijoittumiseen, yhteistyöverkostoihin, luotuihin toimintamalleihin, käytäntöihin ja innovaatioihin sekä tasa-arvon edistämiseen. Ohjelmaston indikaattorit ovat luonteeltaan pääosin laadullisia (indikaattorit liitteinä 2 ja 3).

KOORDINAATIO MUIHIN EU-OHJELMIIN

Ohjelmakaudella 2007–2013 kutakin toimenpideohjelmaa rahoitetaan vain yhdestä rahastosta. Maaseudun ja kalatalouden kehittäminen toteutetaan omien rahastojensa kautta. Perusperiaatteena rakennerahastotoimien sekä maaseudun ja kalatalouden kehittämistoimien koordinoinnissa on, että niitä varten luodaan sekä keskushallinto- että aluetasolla toimivat ja tehokkaat koordinaatio- ja yhteensovittamismenetelmät.

Rakennerahastoneuvottelukunta, jonka valtioneuvosto asettaa, vastaa rakennerahastotoimien sekä maaseudun ja kalatalouden kehittämistoimien koordinoinnista. Neuvottelukunnan tehtävänä on seurata rakennerahastotoimintaa ja raportoida siitä valtioneuvostolle. Työministeriö esittelee neuvottelukunnalle Euroopan sosiaalirahastoa koskevat asiat.

Kullekin toimenpideohjelmalle asetetaan seurantakomitea, joka vastaa ao. ohjelman täytäntöönpanon tehokkuudesta ja laadusta.

Maakunnan yhteistyöryhmät koordinoivat ja yhteensovittavat aluetasolla rakennerahastojen ja maaseudun kehittämisen ja kalatalouden toimenpiteitä. Tätä työtä valmistelevat niiden sihteeristöt ja/tai jaostot. Valtakunnallisen osion mukaiset ESR-toimet sisältyvät maakunnan yhteistyöryhmän tehtäviin alueellisen kehittämisen koordinoinnin ja yhteen sovittamisen lisäämiseksi.

Maakunnan yhteistyöryhmät yhteen sovittavat myös seuraavan varainhoitovuoden rakennerahastovarojen ja vastaavan kansallisen rahoitusosuuden kohdentumisen maakunnissa hyväksymällä asiaa koskevat maakunnan yhteistyöasiakirjat.

Rakennerahastotoimet ja muut aluekehitykseen liittyvät toimet sisältyvät myös maakuntaohjelmiin ja sitä kautta vuosittaisiin maakunnittaisiin toteuttamisohjelmiin.

EAKR-ohjelmat

Euroopan sosiaalirahaston tehtävänä on rahoittaa toimia, joilla parannetaan työllisyyttä ja inhimillisiä voimavaroja työmarkkinoiden tarpeita vastaavasti. Manner-Suomen ESR-ohjelman tavoitteena on keskittyä tärkeimpiin työvoima- ja koulutuspolitiikan haasteisiin siten, että toimenpiteet täydentävät ja tuovat aitoa lisäarvoa kansalliseen toimintaan.

ESR-ohjelma ja EAKR-ohjelmat täydentävät toisiaan. Rahastojen toimia tullaan käytännössä yhteen sovittamaan lähinnä ohjelmien toimeenpanovaiheessa. ESR-ohjelman alueosioissa rahastojen toimien koordinaatitahoina ovat tällöin maakunnan yhteistyöryhmät.

Euroopan aluekehitysrahaston tehtävät liittyvät toimiin, joilla vähennetään alueellista epätasapainoa tukemalla aluetalouksien kehittämistä ja rakenteellista mukauttamista. Pääosa aluekehitysrahaston varoista on tämän vuoksi kohdennettu haasteellisimpien alueiden

kehittämiseen. Yhteisiä rajapintoja rahastojen välillä on erityisesti rakennerahastostrategian painopisteissä 1 ja 3.

EAKR-ohjelmissa rahoitus mahdollistaa suorat yritysten investointi – ja kehittämistuet, jotka eivät ole tukikelpoista toimintaa ESR-ohjelmassa. ESR-toimien rooli pk-yritysten kehittämisessä kohdentuu yritysten henkilöstön osaamista ja työkykyisyyttä parantaviin toimiin ja työyhteisöjen kehittämiseen.

Maaseudun kehittämisohjelma

ESR-ohjelmalla voidaan tukea maaseudun kehittämistä. Valtakunnallisella ESR-ohjelmalla voidaan toimenpiteitä kohdentaa joustavasti myös maaseutualueisiin. Eri ohjelmien yhteensovitus varmistetaan laajalla yhteistyöllä kansallisen ja alueellisen tason valmistelussa. EU-ohjelmien mukaisia toimia tullaan käytännössä yhteen sovittamaan ohjelmien toimeenpanovaiheessa. ESR-ohjelman alueosioissa EU-ohjelmien koordinaatitahoina ovat tällöin maakunnan yhteistyöryhmät. Rahoittajien välillä rahastojen keskinäinen työnjako varmistetaan lähinnä TE-keskuksissa ja lääninhallituksissa. Ohjelman valtakunnallisen osion toteutuksessa toimet maaseudun kehittämiseen koordinoidaan kunkin valtakunnallisen kehittämisohjelman puitteissa. Käytännössä ESR-ohjelma täydentää maaseutuohjelmaa siten, että sillä voidaan tukea maaseudulla toimivien maaseutuyritysten henkilöstön ja yrittäjien osaamista, työssä jaksamista sekä parantaa maaseudulla asuvien työllisyystilannetta.

Kalatalousrahaston toimet

ESR-toimia voidaan kohdentaa myös kalastuksesta riippuvaisten alueiden elinkeinotoiminnan ja työllisyyden edistämiseen työvoiman osaamista ja työllistyvyyttä parantamalla.

Euroopan alueellinen yhteistyö – tavoitteen ja Euroopan naapuruus- ja kumppanuusinstrumentin (ENPI) toimet

Euroopan alueellinen yhteistyö – tavoitteen (EAKR) ja Euroopan naapuruus- ja kumppanuusinstrumentin (ENPI) ohjelmien avulla toteutetaan rajat ylittävää yhteistyötä. Euroopan alueellinen yhteistyö – ohjelmissa toiminta kohdentuu unionin sisärajoille, kun taas ENPI-ohjelmat kattavat rajayhteistyötä unionin ulkorajoilla. Myös ESR-ohjelmassa, erityisesti toimintalinjassa 4, edistetään sekä jäsenvaltioiden välistä että alueiden välistä yhteistyötä, mutta EU:n rajojen sisäpuolella tapahtuvana toimintana.

Yhteisiä rajapintoja suhteessa rajaseutuyhteistyötä toteuttaviin ohjelmiin on erityisesti sellaisissa toimissa, jotka liittyvät yhteisten työmarkkina-alueiden kehittämiseen ja luomiseen sekä työperusteisen maahanmuuttopolitiikan edistämiseen.. Rahoittajien välillä eri ohjelmien keskinäinen työnjako varmistetaan TE-keskuksissa ja lääninhallituksissa. Ohjelman valtakunnallisen osion toteutuksessa jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä edistävät toimet koordinoidaan kunkin valtakunnallisen kehittämisohjelman puitteissa.

LIITE 1: Manner-Suomen ESR- ohjelman taustaksi laadittu SWOT –analyysi: työllisyyteen ja inhimillisiin voimavaroihin liittyvät toimintaympäristön vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat

VAHVUUDET (vahvistetaan edelleen)	HEIKKOUEDET (pyritään poistamaan)
<ul style="list-style-type: none"> • Hyvä työvoiman tuottavuus ja kehittyneet työmarkkinat • Hyvät valmiudet työelämän ja työorganisaatioiden kehittämiseen • Nuorisotyöttömyyden lasku • Naisten vahva osallistuminen työmarkkinoilla • Toimiva koulutusjärjestelmä ja korkea koulutus- ja osaamistaso • Monipuolinen ja toimiva kansallinen innovaatiojärjestelmä • Yrittäjyyttä tukeva palvelurakenne ja kattavat rahoitusvälineet • Positiivinen suhtautuminen yrittäjyyteen • Kattavat ja laadukkaat hyvinvointi- ja kulttuuripalvelut • Hyvät edellytykset työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiseen • Aktiivinen kansalaisjärjestötoiminta 	<ul style="list-style-type: none"> • Ikääntyvän työvoiman osaamisen riittämätön hyödyntäminen • Osaavan työvoiman saatavuuden sektorikohtaiset ongelmat • Työvoiman tarjonnan ja kysynnän kohtaannon ongelmat ja alueelliset työllisyyserot • Korkea rakennetyöttömyys • Joustamattomat työmarkkinat erityisryhmien kannalta • Väli työmarkkinoiden kehittymättömyys • Osaamisen ja innovaatiotoiminnan epätasainen alueellinen jakautuminen • Puutteelliset ohjaus- ja tukijärjestelmät koulutusasteelta toiselle siirryttäessä • Kasvuyritysten vähäisyys ja yritysten kasvuhaluttomuus • Uusien ja nuorten kasvuyritysten riskirahoituksen vähäisyys • Yrityspalvelujen tarjonnan pirstaleisuus • Pk-yritysten heikot kansainvälistymis- ja verkostoitumisvalmiudet • Verkostojen välisen yhteistyön vähäisyys • Innovaatioiden hidas kaupallistuminen • Segregoituneet työmarkkinat
<p>MAHDOLLISUUDET (hyödynnetään tehokkaasti)</p>	<p>UHAT (pyritään torjumaan)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Työelämälähtöisten koulutus- ja rekrytointimallien kehittäminen • Rakennemuutostilanteiden nopea ja ennalta ehkäisevä hallinta • Työurien pidentyminen ja aikaistaminen • Naisten aseman parantaminen työmarkkinoilla • Aktiivinen työperusteinen maahanmuutto • Aktiivinen osaamis- ja innovaatiopolitiikka • Osaamisen ja teknologian siirtojärjestelmien kehittyminen • Uudet yrittäjyyden muodot • Palvelualojen tuottavuuden kasvu ja uudet työpaikat • Yritysten kansainvälistyminen • Kulttuurin ja luovien alojen liiketoimintamahdollisuudet • Julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön ja kumppanuustoiminnan kehittäminen • Alueellinen yhteistyö toimiala- ja klusteripohjaisessa kehittämisessä • Kolmannen sektorin kasvaminen ja kehittyminen työllistäjänä 	<ul style="list-style-type: none"> • Rakennetyöttömyyden paheneminen • Työvoiman saatavuusongelmien paheneminen • Työvoiman, tuotannon ja alihankinnan siirtyminen ulkomaille • Huoltosuhteen heikkeneminen • Työuupumus ja työssä jaksamisen ongelmat • Kuntatalouden lisääntyvät ongelmat palvelujärjestelmän heikkeneminen • Yrittäjien sukupolven- ja omistajavaihdosten vähäisyys • Koulutusta ei onnistuta suuntaamaan kysyntää vastaavasti • Nuorten syrjäytyminen koulutuksesta ja yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta • Polarisoitumis- ja syrjäytymiskehitys • Tietoyhteiskunnan mahdollisuuksien epätasainen hyödyntäminen alueellisesti ja väestöryhmittäin • Määräaikaisiin ja lyhytkestoisiin työsuhteisiin liittyvät epäkohdat

LIITE 2: Ohjelmatason indikaattorit

Ohjelmatason indikaattoreilla mitataan ESR-ohjelman vaikutuksia, tuloksia ja aikaansaannoksia. Ohjelmatason indikaattorit kootaan toimintalinjatason edustavista indikaattoreista siten, että jokainen indikaattori on vähintään kahdelle tai useammalle toimintalinjalle yhteinen. Ohjelmatason indikaattorit ovat luonteeltaan pääosin laadullisia. Tietolähteinä voivat olla erilaiset osallistujille ja kouluttajille suunnatut kyselyt, erillisselvitykset ja barometrit, joissa voidaan tarvittaessa kysyä useampia mitattavia asioita samanaikaisesti.

1. Osallistujien valmiuksien ja osaamisen paraneminen (TL1, TL2, TL3, TL4)

Osaamisen tason ja valmiuksien paraneminen

- Työllistymisvalmiuksien ja elämänhallinnan parantuminen
- Tutkinnon tai osatutkinnon suorittaneet henkilöt
- Osallistujien toimenpiteistä kokema hyöty ja toimenpiteiden vaikuttavuus
- Osallistujien tyytyväisyys

2. Työhön, koulutukseen tai muuhun toimenpiteeseen sijoittuminen ESR-toimenpiteiden avulla (TL2, TL4)

- Sijoittuminen työelämään tai koulutukseen toimenpiteiden jälkeen
- Kuntoutuminen työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin tai muihin jatkopolkuihin

3. Verkostot ja kumppanuudet (TL1, TL2, TL3, TL4)

- Kumppanuuksien ja verkostojen hyöty ja lisäarvo
- Yhteistyöverkostojen ja työllisyyskumppanuuksien muodostuminen
- Alueellisten ja paikallisten yhteistyöverkostojen muodostuminen
- Yritysten yhteistyöverkostot
- Uudenlaisten tiedon ja osaamisen siirtämistä tukevien verkostojen ja toimintamallien toimivuus ja lisäarvo

4. Hyvät käytännöt, uudet toimintamallit ja innovaatiot (TL1, TL2, TL3, TL4)

- Hyvät käytännöt ja uudet toimintamallit
- Uusien mallien ja innovaatioiden toimivuus, hyöty ja lisäarvo
- Uusien innovaatioiden määrä ja laatu (sosiaaliset innovaatiot, palvelu-, työelämä- ja teknologiset innovaatiot)
- Kehittämistoiminnan vakiintuminen

5. Tasa-arvon edistäminen (TL1, TL2)

- Naisten/miesten parantunut työmarkkina-asema toimenpiteiden jälkeen
- Vertikaalisen ja horisontaalisen segregaation väheneminen

LIITE 3: ESR-ydinindikaattorit (core indicators)

Henkilöt jaotellaan sukupuolen mukaan ja projekteissa mukana olevat yritykset jaotellaan henkilöstömäärän mukaan. Indikaattorit ovat toimeenpanoasetuksen suomennoksen mukaisia.

1. Aloittaneet henkilöt yhteensä

joista naisia

2. Loppuun suorittaneet henkilöt yhteensä

joista naisia

3. Vuoden lopussa projektissa olevat henkilöt

joista naisia

4. Aloittaneiden henkilöiden työmarkkina-asema ennen projektia

4.1 Työntekijä

joista naisia

4.2 Itsenäiset ammatinharjoittajat

joista naisia

4.3 Työtön (työttömien kokonaismäärä, pitkäaikaistyöttömät mukaan luettuina)

joista naisia

4.4 Pitkäaikaistyötön

joista naisia

4.5 Työelämän ulkopuolella olevat henkilöt (kokonaismäärä, mukaan luettuina opiskelevat, koulutuksessa olevat tai eläkkeellä olevat henkilöt, liiketoiminnasta luopuneet, pysyvästi työkyvyttömät, kotityötä tekevät tai muita tehtäviä hoitavat henkilöt) joista naisia

4.6 Työelämän ulkopuolella olevat, opiskelevat tai koulutuksessa olevat henkilöt joista naisia

5. Aloittaneiden ikä

5.1 Nuoria (15-24 vuotta)
joista naisia

5.2 Iäkkäitä työntekijöitä (55-64 vuotta)
joista naisia

6. Heikossa asemassa olevat ryhmät, kansallisten säännösten mukaisesti

6.1 Vähemmistöjä
joista naisia

6.2 Siirtolaisia
joista naisia

6.3 Vammaisia
joista naisia

6.4 Muita heikossa asemassa olevia henkilöitä
joista naisia

7. Henkilöiden koulutustaso

7.1 Alemman tai ylemmän perusasteen koulutus (ISCED 1 ja 2)
joista naisia

7.2 Keskiasteen koulutus (ISCED 3)
joista naisia

7.3 Keskiasteen jälkeinen koulutus, joka ei ole korkea-asteen koulutusta (ISCED 4)
joista naisia

7.4 Korkea-asteen koulutus (ISCED 5 ja 6)
joista naisia

8. Projekteissa mukana olevat yritykset, joiden henkilöstömäärä on

alle 5 henkilöä

5-9 henkilöä

10-19 henkilöä

20-49 henkilöä

50-99 henkilöä

100-249 henkilöä

250-499 henkilöä

500 henkilöä tai yli

9. Uudet työpaikat

joista naisten työpaikkoja

10. Uudet yritykset

joista naisten perustamia

LIITE 4: Etelä-Suomen suuralueen toimintaympäristön nykytila, haasteet ja trendit

Suuralue ja väestönkehitys suuralueella

Etelä-Suomen suuralue käsittää Etelä-Suomen neljä TE-keskusaluetta (Häme, Kaakkois-Suomi, Uusimaa ja Varsinais-Suomi) sekä seitsemän maakuntaa (Etelä-Karjala, Itä-Uusimaa, Kanta-Häme, Kymenlaakso, Päijät-Häme, Uusimaa ja Varsinais-Suomi). Alue käsittää koko maan pinta-alasta 12 %, väestöstä 50 %, bruttokansantuotteesta 60 %, tutkimus- ja koulutusmenoista 63 % sekä tuonnista ja viennistä 65 %. Alueena Etelä-Suomi on kuitenkin varsin heterogeeninen ja maakunnat eroavat toisistaan merkittävästi mm. bruttokansantuotteen, väestön kasvun, työllisyystilanteen sekä elinkeinorakenteen osalta.

Etelä-Suomen suuralue toimii maamme kehityksen kärkenä ja sekä viennin että tuonnin valtaväylänä yhdyntävän Euroopan ja avautuvan Venäjän välillä. Alue on Suomen merkittävin

kansainvälisen liikenteen solmukohta. Alueelta löytyy paljon yritystoimintaa tukevaa kansainvälistä osaamista ja koulutuspotentiaalia sekä perinteitä ja osaamista lähialueyhteistyöstä.

Etelä-Suomen suuralueen väestömäärä on vajaat 2,6 miljoonaa eli lähes puolet koko Suomen väestöstä. Alue on ollut ja tulee myös jatkossa olemaan voimakkaan väestönkasvun aluetta. Suurinta kasvu on pääkaupunkiseudulla, mutta kasvua tapahtuu myös hitaamman väestönkehityksen maakunnissa. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Etelä-Suomen suuralueen väkiluku kasvaa vuoteen 2015 mennessä runsaaseen 2,7 miljoonaan, jolloin alueen osuus koko maan väestöstä ylittäisi jo 50 %. Väestömäärä kasvaa ennusteen mukaan kaikissa muissa maakunnissa paitsi Kymenlaaksossa ja Etelä-Karjalassa. Työikäisen (15-64) väestön osuus laskee vuosina 2005–2015 Etelä-Suomen suuralueella 68 %:sta vajaaseen 65 %:iin ja vastaavasti yli 65-vuotiaiden osuus kasvaa vajaasta 15 %:sta yli 19 %:iin. Etelä-Suomen ikärakenne on ennusteiden mukaan kuitenkin myös vuonna 2015 jonkin verran koko maan ikärakennetta edullisempi.

Talousoikeus

Etelä-Suomen elinkeinorakenne on kokonaisuutena monipuolinen. Alueelle sijoittuu kasvuseutuja, palvelurakenne on muuta maata kehittyneempi ja osaavaa työvoimaa on kohtuullisen hyvin saatavilla. Etelä-Suomen suuralue on 1990-luvun syvän laman jälkeenkään pysynyt Suomen talouden veturina ja maan teknologisen kehityksen kärkenä. Alue on edelleen myös vahvaa teollisen tuotannon aluetta.

Uudenmaan maakunnan merkitys on koko Suomen talouden kannalta keskeinen; kolmasosa koko maan bruttokansantuotteesta tuotetaan Uudellamaalla. Varsinais-Suomessa teknologiateollisuuden rooli on keskeinen ja alan kehitys on ollut myönteistä. Etelä-Karjalan, Kymenlaakson ja Päijät-Hämeen, entiset vahvuusalat ovat menettämässä kilpailukykyään. Käynnistynyt rakennemuutos näkyy näiden maakuntien muuta maata heikompana talouskehityksenä ja voimakkaampana suhdanneherkkyytenä, joten perinteisen teollisuuden tuottavuuden parantamista ja uusien kasvualojen kehittämistä tulee vauhdittaa. Kanta-Hämeessä maakunnan myönteinen talouskehitys on paljolti riippuvainen muuttovoitosta ja sen synnyttämästä palvelualojen kasvusta. Yliopistotoiminnan ulkopuolella olevissa maakunnissa uusien kasvualojen kehittymistä tukevan innovaatioympäristön vahvistaminen on yksi ESR-ohjelman keskeisiä haasteita.

Etelä-Suomen maakuntien tuleva talouskehitys riippuu paitsi kansainvälisen talouden suhdanteista myös kotimaan talouden kehityksestä. Kotimaisen kysynnän arvioidaan pysyvän lähivuosina hyvänä, taustalla on kaupan, rakentamisen ja keskeisten palveluiden myönteinen kehitys. Tuoreimmat tilastotiedot osoittavat, että kasvu on Etelä-Suomessa jälleen kiihtynyt, mm. vienti kasvaa ja keskeisten toimialojen tilauskanta on hyvä. Kehityksellä on positiivinen vaikutus myös kyseisten toimialojen lähivuosien työllisyysnäkyymiin.

Työmarkkinat ja työelämä

Etelä-Suomen suuralueen työllisyystilanne vaihtelee merkittävästi maakunnittain. Työllisyysaste on maan keskitasoa korkeampi Uudenmaan maakunnissa ja Varsinais-Suomessa, mutta Etelä-Karjalan ja Päijät-Hämeen maakunnissa maan keskitasoa selvästi alempi. Vastaavanlainen tilanne vallitsee myös työttömyysasteen suhteen. Korkein työttömyysaste oli vuonna 2005 Etelä-Karjalan (13,6 %) ja Päijät-Hämeen maakunnissa (12,9 %) ja alhaisin Uudellamaalla (7,9 %). Pitkäaikaistyöttömien määrä on ollut 2000-luvun alkuvuosina laskussa, mutta osuus kokonaistyöttömyydestä on edelleen varsin korkea erityisesti Hämeessä ja Uudellamaalla, noin 30 %. Nuorten alle 25-vuotiaiden työttömyys on Etelä-Suomessa viime vuosina alentunut selvästi kokonaistyöttömyyttä nopeammin, ja alenemisen ennustetaan jatkuvan edelleen. Naisten ja miesten työttömyys on samalla tasolla, mutta naisten työmarkkinoita leimaavat

epätyypilliset työsuhteet ja miesten työllistymisen ongelmina ovat puutteellinen koulutus ja katkonainen työhistoria.

Työmarkkinoiden kehitystä leimaa lähivuosina toisaalta merkittävä työmarkkinoilta poistuvan työvoiman määrä, josta osa on jo pitkään työttömänä olleita henkilöitä, jolloin työttömyys näyttäisi laskevan ja työllisyysaste paranevan. Vuosia 2001–2015 koskevan opetushallituksen ammattirakenne-ennusteen mukaan ikärakenteesta johtuva työvoiman poistuma on koko maassa yli 40 %. Etelä-Suomessa poistuma on pienintä Uudellamaalla, 37 %, ja suurinta Kymenlaaksossa, 45 %. Erityisesti Uudenmaan maakunnat eroavat muista maakunnista voimakkaan väestökehityksensä vuoksi, mikä on muokannut myös työvoiman ikärakenteen muita alueita edullisemmaksi. Pääkaupunkiseudun väestö on melko nuorta, mutta sekä ikääntyneiden määrä että väestöosuus kasvaa kuitenkin merkittävästi vuoteen 2015 mennessä.

Suomalaisten työmarkkinoiden tulevien vuosien suurimmiksi haasteiksi on nousemassa väestön ikääntymisen lisäksi työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaamattomuus. Kehityksen seurauksena kasvavan työvoimatarpeen rinnalla esiintyy myös työttömyyttä. Etelä-Suomenkin alueella on ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien ohella ryhmiä, joiden työnsaanti on vaikeaa. Siksi erilaisten työmarkkina-avalmiuksia parantavien ja työmarkkinoihin integroivien toimenpiteiden ja ohjelmien tarve on ilmeinen myös alle 50-vuotiaiden ryhmässä. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla väestön koulutustaso on korkea, mutta 15 % 16–18-vuotiaista nuorista on kokonaan vaille peruskoulun jälkeistä lukio tai ammatillista koulutusta. Samanaikaisesti peruskoulun jälkeisissä oppilaitoksissa on useimmilla opintolinjoilla selkeä naisenemmistö, esim. 20–24-vuotiaiden ikäluokasta opiskeli vuonna 2004 naisista noin 60 % ja miehistä vain alle 50 %.

Rekrytointiongelmien lisäksi Etelä-Suomen suuralueella lisääntyneet mm. terveydenhuollossa sekä kuljetus- ja rakennusaloilla, joissa määrälliset työsuhteet ovat tyypillisiä. Työvoiman kysyntä tulee jatkossakin kasvamaan em. toimialojen lisäksi erityisesti hyvinvointipalveluissa. Hyvä työllisyystilanne ei kuitenkaan ole lisännyt miesten hakeutumista alan koulutuspaikkoihin. Työvoiman saatavuusongelmat tulevat kärjistymään erityisesti muuttovoittoa saavilla alueilla, joiden väestö kasvaa ja samanaikaisesti ikääntyy. Hyvinvointipalvelujen kysynnän kasvuun vaikuttavat myös kaupungistuminen ja esim. vapaa-ajan totumuksissa ja asenteissa tapahtuvat muutokset. Voimakkain työvoiman lisäys tulee tapahtumaan yksityisissä palveluyrityksissä.

Ulkomaista työvoimaa käytetään jo nyt runsaasti mm. Uudellamaalla ja Varsinais-Suomessa erityisesti rakennusalalla ja metalliteollisuudessa. On odotettavissa, että ulkomaisen työvoiman käyttö yleistyy myös muissa Etelä-Suomen maakunnissa ja muillakin toimialoilla. Työmarkkinoille tulevat nuoret eivät pysty tyydyttämään kokonaan uuden työvoiman tarvetta, minkä vuoksi maahanmuuttajataustaisen väestön käyttäminen työvoimavajeen paikkaamisessa lisääntyy. Pääkaupunkiseutu on jo tällä hetkellä maamme monikulttuurisin alue, jossa ulkomaalaistaustaisten, eri kieliä äidinkielenään puhuvien sekä eri uskontokuntiin kuuluvien määrät ja osuudet ovat korkeita muuhun maahan verrattuna. Muuttovoitto on Etelä-Suomen mahdollisuus, mutta toisaalta maahanmuuttajien integrointi yhteiskuntaan on suuri haaste mm. koulutus- ja työvoimapalvelujen tarjonnalle.

Osaaminen ja innovaatiot

Etelä-Suomen väestön koulutus rakenne vaihtelee melko paljon maakunnittain. Suhteellisesti eniten ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa olevia on Itä-Uudellamaalla, Etelä-Karjalassa ja Päijät-Hämeessä. Uudenmaan erityispiirre on suuri pelkän ylioppilastutkinnon suorittaneiden osuus. Toisen asteen ammatillisten tutkintojen osuus korostuu erityisesti Kaakkois-Suomen maakunnissa. Toisen asteen ammatillinen koulutus on tyypillisesti miesten koulutusta ja suuntautuminen sukupuolen mukaan koulutusaloille on vahvaa. Lukioissa on naisia on miehiä enemmän.

Opistotasaisen tai ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden osuuksissa ei ole suuria eroja maakuntien välillä. Etelä-Suomessa naisten osuus ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista on muuta maata korkeampi. Vuonna 2004 Etelä-Suomessa amk-tutkinnon suorittaneista naisia oli 65 %, koko maassa vastaava osuus oli 62 %. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden suhteellinen osuus on sen sijaan suurin Uudellamaalla ja alhaisin Päijät-Hämeessä ja Kymenlaaksossa. Tasapuolisten koulutus- ja kulttuuripalvelujen tarjonnan ylläpito on lähivuosien keskeinen haaste sillä toimiva koulutus-, kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelujen verkosto on myös keskeinen alueellinen menestys- ja vetovoimatekijä.

Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta on keskeinen kilpailukykyä ja kasvua vahvistava tekijä. Alueiden kilpailukyky perustuu olennaisesti yritysten ja työpaikkojen innovatiivisuuteen eli kykyyn tuottaa uusia tai kehittää olemassa olevia tuotteita ja palveluja sekä tapoja tuottaa niitä. Erityisesti uusien innovaatioiden käyttöönotto palvelualoille on innovaatiotoiminnan keskeinen haaste. Alueellisella tasolla voidaan vaikuttaa ainakin tarjolla olevaan koulutukseen, työvoiman ammattitaitoon, tutkimustoiminnan puitteisiin, uuden teknologian nopeaan hyödyntämiseen, yritysten perustamis- ja toimintaedellytyksiin sekä yhteistyöverkostojen muodostumiseen.

Tutkintoon johtavan koulutuksen keskeyttäneiden määrä on viime vuosina ollut varsin suuri. Yleisintä koulutuksen keskeyttäminen on toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa ja vähäisintä lukiokoulutuksessa. Ammatillista tutkintoa vaille jäävien määrä uhkaa kasvaa, mikäli opinto-ohjauksella ei pystytä suuntaamaan hakeutumista koulutukseen. Tulevaisuuden haasteita ovat myös työvoimatarpeen ja koulutuksen alueellisen kohtaamisen varmistaminen ja ennakointi sekä tarpeellisten tukitoimien kohdentaminen maahanmuuttajiin ja erityisesti nuoriin miehiin, jotta heidät saadaan perusopetuksen ja ammatillisen tai työvoimakoulutuksen piiriin. Nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä sekä koulutukseen ja työelämään integroinnissa on alueellisella työpajatoiminnalla sekä kansalaisten ja viranomaisten välisellä yhteistyöllä saavutettu hyviä tuloksia.

Yrittäjyys ja yritystoiminta

Suomen kaikista yritysten toimipaikoista noin 52 % ja yritysten henkilöstöstä noin 56 % sijaitsee Etelä-Suomen alueella. Alueen merkitystä yritystoiminnalle edullisena sijaintipaikkana korostaa suuri ostovoimainen väestöpohja, edullinen sijainti kuluttajiin nähden, kehittynyt liikenneinfrastruktuuri, vientisatamien läheisyys sekä edullinen sijainti Venäjän ja Itämeren kasvavan talousalueen markkinoille.

Yrittäjien osuus työllisistä oli vuonna 2005 Etelä-Suomen alueella 10,7 %, mikä oli jonkin verran alhaisempi kuin maassa keskimäärin (12,1 %). Vain Varsinais-Suomessa ja Itä-Uudellamaalla yrittäjien osuus ylitti valtakunnan keskitason. Naisten osuus yrittäjistä vaihtelee suuresti maakunnittain. Naisten osuus oli Etelä-Suomessa vuonna 2005 selvästi korkein Kymenlaaksossa (41,5 %) ja alhaisin Päijät-Hämeessä (26,4 %). Koko maassa naisten osuus oli keskimäärin 33,2 %. Naiset ovat useimmiten yrittäjinä palvelualoilla, kun taas tuotannollinen yritystoiminta on voittopuolisesti miesten käsissä.

Kasvu- ja vientiyritysten osuus on Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan maakunnissa korkeampi kuin maassa keskimäärin; Uudellemaalle sijoittuu noin 40 prosenttia Suomen kaikista vientiyrityksistä ja noin 35 % koko maan ns. nopean kasvun yrityksistä. Varsinais-Suomen maakunnan monipuolisesta elinkeinorakenteesta huolimatta alueen kasvu perustuu melko harvan vientivetoisen toimialan ja niilläkin melko harvojen yritysten varaan. Siksi alueen suhdanteet vaihtelevat voimakkaasti erityisesti teknologiateollisuuden suhdanteita seuraten. Kanta- ja Päijät-Hämeen maakuntien yritystoiminta on edelleen varsin perinteistä, metallin- ja puun jalostukseen sekä elintarvikkeiden valmistamiseen perustuvaa. Palvelujen ja uusien nopeasti kasvavien toimialojen osuus on maakunnissa edelleen vähäinen, vaikka alueen sijainti esim. palvelutuotannon kannalta olisi edullinen. Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan maakuntien alueella on myös melko niukasti kasvuyrityksiä. Tuotannollinen rakenne on lisäksi melko riippuvaista

suurteollisuuden kehityksestä, mikä on luonut alueelle vaurautta, mutta samalla suhdanneherkkyyttä.

Tulevaisuuden keskeinen haaste koko Etelä-Suomen alueella tulee olemaan pk-sektorin innovatiivisuuden lisääminen ja toiminnan suuntaminen uusille teknologia- ja liiketoiminta-alueille, joiden tuotteet eivät kilpaile alempien tuotantokustannusten maiden kanssa. Hyödyntämällä uusia innovaatioita myös naisten hallitsemilla palvelualoilla voidaan parantaa palvelujen tuottavuutta ja kansainvälistymisen mahdollisuuksia. Palveluliiketoimintamallien kehittäminen tulee olemaan myös merkittävä uudistumishaaste, jossa onnistuttaessa samalla vähennetään mm. eräille Etelä-Suomen alueen maakunnille ominaista suhdanneherkkyyttä. Kehittämisen- ja tukitoimien suuntaaminen erityisesti hyvinvointipalvelujen ja -yrittäjyyden lisäämiseen on perusteltua kansakunnan ikärakenteen ja julkisen sektorin toimintaan kohdistuvien tehostamispaineiden vuoksi. Neuvonta- ja yrityspalveluorganisaatiot ovat tärkeässä asemassa alkavien ja pienten yritysten kehitysten tukijoina. Maahanmuuttajien yrittäjyyspotentiaali sekä potentiaalinen lisäarvo työvoimalle on edelleen alihyödynnetty resurssi.

LIITE 5 Etelä-Suomen suuralueen SWOT-analyysi.

VAHVUUDET (vahvistetaan edelleen)	HEIKKOUEDET (pyritään poistamaan)
<ul style="list-style-type: none"> • Alue on vetovoimainen, Suomen talouden vahva veturi • Monipuoliset ja kehittyneet työmarkkinat • Korkea koulutus- ja osaamistaso, myös kansainvälisesti erikoistunutta osaamista ja vahvoja osaamiskeskittymiä • Monipuoliset koulutus-, kulttuuri- ja hyvinvointipalvelut • Etelä-Suomen ja Itämeren alueen markkinoiden sekä talouden positiivinen kasvu 	<ul style="list-style-type: none"> • Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaamattomuus • Rakenteellinen työttömyys ja suuri työttömien lukumäärä • Alueellisen kehityksen, koulutuksen ja tulotason epätasainen jakautuminen • Kasvuyritysten pieni määrä ja alhainen yrittäjyyshalukkuus • Globalisaatiolle herkkä tuotantorakenne
MAHDOLLISUUDET (hyödynnetään tehokkaasti)	UHAT (pyritään torjumaan)
<ul style="list-style-type: none"> • Kilpailukyvyyn parantaminen kehittämällä työn tuottavuutta ja kokonaan uusia toimintatapoja • Koulutuksen, tutkimuksen ja elinkeinoelämän yhteistyön tiivistäminen • Sosiaalisten innovaatioiden ja tietotekniikan hyödyntäminen • Palvelutuotannon rakenteiden, kilpailukyvyyn ja tuottavuuden tehostaminen • Osaavan työvoiman liikkuvuuden ja työperäisen maahanmuuton lisääminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Tuotannon, palveluiden ja tuote-kehityksen siirtyminen ulkomaille • Nuorten jääminen koulutuksen ja työvoiman ulkopuolelle • Syrjäytymiskehitys sekä ihmisten hyvinvoinnin ja työssä jaksamisen väheneminen • Turvattomuuden lisääntyminen • Työikäisen väestön väheneminen, työllisyysasteen kääntyminen laskuun ja väestön ikääntymisen vaikutukset työvoiman kysyntään ja tarjontaan